IV 78905

PROSVETNI DELAVEC

GLASILO PROSVETNIH IN ZNANSTVENIH DELAVCEV SLOVENIJE

LJUBLJANA, 8. JANUARJA 1964

LETO XV. ŠT. 1

PO 200/1966

Izobraževanje naj postane stalna oblika dela sindikalnih podružnic

Družbena problematika na področju šolstva, prosvete in kulture postaja iz dneva v dan tako pestra, dinamična in kompleksna, da človek, ki ni v stalnem stiku s temi dogajanji, komaj da more spremljati — ali pa tudi tega ne — celotni razvoj, tok dogajanja in vse mogoče spremembe, ki se okrog njega dogajajo. Da pa je n. pr. prosvetni delavec aktivni spremljevalec, če že ne aktivni sodelavec in tvorec v tem dogajanju, postaja nazadnje že prava nujnost. Šolnika, ki bi ne vedel o reformnem procesu v šolstvu, o družbenem upravljanju in samoupravljanju v prosvetnih in kulturnih ustanovah, o formiranju sredstev za osnovno dejavnost vzgojno-izobraževalnih ustanov, o najnovejših dogajanjih na posameznih strokovno-znanstvenih področjih ter končno najsodobnejših pedagoških in metodičnih oblikah dela na šoli, bi danes skoraj ne smelo več biti med nami.

Razumljivo je, da je včasih že skoraj nemogoče, da bi človek poleg svojega rednega dela v šoli ali drugje sledil vsem tem spremembam, spremljal njihov razvoj in tudi sam sodeloval. Ker pa brez tega uspešnega dela in razvoja ne more biti, je dolžnost v prvi vrsti sindikalnih organizacij in tudi upravnih organov posameznih ustanov, da seznanjajo svoje člane s tekočimi zadevami in jih pripravljajo ter usposabljajo, da bodo tudi sami lahko sodelovali pri reševanju nastalih problemov. Vse to je moč doseči s sistematičnim družbenopolitičnim ter strokovnim izobraževanjem. Izobraževanje mora postati ena osnovnih in najbolj kontinuiranih oblik dela naših sindikalnih podružnic, ker bo le s sistematičnim delom na tem področju moč doseči, da bodo prosvetni delavci lahko šli s tokom družbenega razvoja, da bodo sledili zahtevam šolske reforme in da bodo na drugi strani lahko aktivni upravljalci v najrazličnejših organih samoupravljanja. Menim, da to ni več samo ugotovljena potreba, temveč postaja iz dneva v dan večja nujnost.

Izobraževanje članstva bi moralo biti v glavnem dvojno: družbeno-politično ter strokovno-pedagoško. Prvo kot drugo je za delo šolskih kolektivov neobhodno potrebno in bi bilo glede važnosti težko postavljati eno pred drugo. Zlasti družbeno-politično izobraževanje bi gotovo v sodelovanju s posameznimi šolskimi kolektivi in družbenimi organizacijami morale v celoti prevzeti sindikalne podružnice, ker jim je najlaže organizirati najrazličnejše oblike tega izobraževanja. Strokovno-pedagoško izobraževanje bi morda bolj sodilo v pristojnost samih učnovzgojnih zavodov, vendar se mi zdi, da bi tudi tukaj sindikalna organizacija ne smela mimo in to zlasti ne tam, kjer same učno-vzgojne ustanove ne storijo mnogo v tem pogledu. Zlasti v tistih krajih, kjer združujejo sindikalne podružnice delavce večjega števila manjših kolektivov, pa je morda tudi tovrstno izobraževanje najlaže izvedljivo v okviru sindikalnih podružnic, ker pridejo le-te preko svojih izvršnih odborov najlaže v stik z vsemi člani. Vsekakor pa se bodo v tem oziru organizatorji izobraževanja morali ozirati na želje članstva, na strokovni sestav posameznih kolektivov in v prvi vrsti na skupne potrebe in namen, ki ga hoče pri tem organizator doseči.

O pomenu družbeno politične razgledanosti članov vzgojno-izobraževalnih ustanov in s tem istočasno tudi o pomenu družbenopolitičnega izobraževanja menda ni potrebno posebej govoriti. Koliko pomeni široka družbena razgledanost kolektivov ali vsaj večjega dela kolektiva, se je morda najbolj opazno videla lansko leto, ko so šole tudi v pogledu finansiranja postale več ali manj samostojne ustanove. Kjer je bil kolektivu pravilno raztolmačen smisel novega sistema delitve in nagrajevanja v šolstvu, je sistem lahko brez večjih težav zaživel in dosegel svoj namen, medtem ko je v ustanovah, kjer so sprejeli novi sistem kot nekaj, kar jih samo bremeni z novimi dolžnostmi in jim moti že desetletja ustaljeni mir, ko je nekdo tretji mislil zanje in odločal o njihovi usodi — v teh ustanovah je problem delitve po delu še danes vzrok številnih težav in nesoglasij. Tudi sam sistem neposredne demokracije ne bo mogel prej popolnoma zaživeti, dokler ne bodo imeli vsi, ki se jih to tiče, dovolj širokih in razčiščenih pogledov na vlogo, dolžnosti in pristojnosti posameznih organov družbenega upravljanja. Samo vključevanje vzgojno-izobraževalnih ter drugih kulturnih zavodov v življenje in razvoj komune in posameznih krajevnih skupnosti zahteva od ljudi prav tako široko družbeno politično širino ter razgledanost, da ne bodo v kompleksu določene teritorialne skupnosti videli samo sebe, temveč bodo videli sebe le kot sestavni del neke družbene celote. Da pa bo to moč doseči, pa se morajo kolektivi dvigniti nad ozek okvir svojih interesov in gledati svoj interes kot interes večje družbene enote. To pa bodo kolektivi dosegli le v primeru, če bodo družbeno dovolj razgledani, če bodo do potankosti poznali probleme svoje komune, družbeno-ekonomska vprašanja, zahteve perspektivnega razvoja itd.

OBLIKE IZOBRAŽEVANJA PRILAGODITI POTREBAM

Vidimo torej, da je vprašanje družbeno-političnega izobraževanja članstva več kot potrebno in da morajo to obravnavati sindikalne podružnice kot eno svojih osnovnih delovnih nalog. Toda kako doseči, da bi bil sistem izobraževanja kar najbolj uspešen? Menim, da oblik izobraževanja ne manjka, le prilagoditi jih je treba konkretnim primerom in potrebam. Sama forma tega prav gotovo ni važna, važna je namreč le vsebina. Oblike seminarjev so se v preteklih semestralnih počitnicah izkazale kot zelo uspešna oblika. Na teh seminarjih so sindikalne podružnice v prvi vrsti obravnavale vprašanja finansiranja in družbenega upravljanja v šolstvu, razna gospodarska vprašanja itd. Ob začetku letošnjega šolskega leta pa so posamezne sindikalne podružnice v sodelovanju z zavodi za prosvetno pedagoško službo organizirale seminarje o novi ustavi. Sedaj in morda še posebej v semestralnih počitnicah pa naj bi podobni seminarji v zvezi z izdelavo statutov obravnavali vprašanja družbenega samoupravljanja v vzgojno-izobraževalnih ustanovah, pristojnosti posameznih organov, vključevanje učnih programov posameznih šol v problematiko posameznega kraja, vlogo, razvoj in poglabljanje dela samouprave učencev itd.

Predavanja in razprave so druga zelo uspešna oblika družbeno-političnega izobraževanja v sindikalnih podružnicah. Pri takšnih oblikah izobraževanja naj bi člani sindikalnih podružnic razpravljali o občinskih statutih, občinskem proračunu in družbenem planu, sedemletnem perspektivnem razvoju komune in morda še posebej šolstvu v komuni ipd. Te oblike izobraževanja naj bi ne temeljile toliko na strogih predavanjih kot na razpravi ter izmenjavi mnenj o konkretnih vprašanjih v komuni, npr. o stanju gospodarstva, razvoju komunalne

(Nadaljevanje na 2. strani)

ZANIMANJE MLADINE ZA TEHNIKO

toda pomanjkanje tehničnega vzgojnega kadra

Nekaj ugotovitev ob zaključku prvega obdobja akcije JPI »Tehnično kulturo mladim«

Prva polovica akcije »Tehniško kulturo mladim« (v okviru Jugoslovanskih pionirskih iger) je pravkar zaključena. Od Dneva republike 1962 do letošnjega 29. novembra je v akciji sodelovalo okrog 70.000 pionirjev in mladine. Iz obsežnih programov, ki vsebujejo pereča vprašanja tehnične vzgoje in izobraževanja mladine, in iz uresničevanja teh programov naj navedemo le nekaj najbistvenejših ugotovitev na podlagi poročila republiškega odbora JPI.

Za postavljene programe letošnje akcije sta značilni dve težnji: pridobivanje in usposabljanje tehniških vzgojnih kadrov in pa graditev materialnih osnov za tehniško vzgojo in izobraževanje. Številni občinski in okrajni programi so široko zastavljeni in skrbno izdelani; v njih so predvidene različne naloge, ki naj bi jih uresničili odbori JPI, kot: gradnja domov tehnike, šolskih in klubskih delavnic, laboratorijev, kabinetov, dalje gradnja različnih športnih objektov, opremljanje tehniških knjižnic, izdelovanje učil, filmov, igrač... Programi predvidevajo tekmovanja v najrazličnejših športnih panogah, predavanja, poučne izlete, seminarje (za vodje tehničnih krožkov), natečaje, javne oddaje itd.

Po začasni oceni letošnje akcije smo imeli v naši republiki 700 večjih razstav tehničnih izdelkov in fotografije, 56 občinskih in okrajnih brodarsko modelarskih tekmovanj, preko 500 pionirskih prometnih tekmovanj, 43 letalskih modelarskih in 3 avtomodelarska tekmovanja, 10 tekmovanj v gradnji radijskih naprav, 15 pionirskih javnih oddaj »Zakaj se življenje v našem kraju spreminja«, »Industrija v naši občini«, »Mladost v svetu tehnike« itd.

Živahna dejavnost pionirjev in mladine v minulem obdobju kaže, da je bil program pionirskih iger smotrno usmerjen na proučevanje in spoznavanje gospodarskih in drugih življenjskih vprašanj občine in kraja, v katerem mladina živi. Posebno so se izkazali pionirski odredi v ljubljanskem in mariborskem okraju, dalje osnovne šole Nova Gorica, »Simona Gregorčiča« v Podčetrtku, osnovne šole iz idrijske, koprske, novomeške in murskosoboške občine.

Iz zbranega gradiva letošnje akcije je videti, da se pionirji zanimajo za tehniko in znanstvene dosežke, da radi razmišljajo o tem, kakšen bo napredek njihovega kraja v bodoče pa o vesolju itd. Pionirji so si v razvitejših krajih ogledali obrate najpomembnejših industrijskih objektov — samo primer: jeseniško železarno je obiskalo v tem času preko 1500 osnovnošolskih učencev 7. in 8. razreda, podobno je bilo tudi v Litostroju, Iskri, Metalni, Tomosu itd.

Ob poteku akcije »Tehniško kulturo mladim«, pri kateri je v odborih in komisijah na terenu sodelovalo okrog 3500 ljudi, med njimi so najštevilneje zastopani člani Ljudske tehnike in Zveze prijateljev mladine ter prosvetni delavci, smo prišli še do nekaterih drugačnih ugotovitev. Osnovnim šolam v Sloveniji danes primanjkuje več sto učiteljev za tehnični pouk, zato se je utrdilo mnenje, da je potrebno zagotoviti štipendiranje rednih slušateljev oddelkov za tehnično vzgojo pedagoških šol v Ljubljani in Mariboru, izrednim slušateljem pa omogočiti pogoje za reden študij. Tudi nekateri občinski in okrajni programi ne vključujejo dovolj tistih družbenih činiteljev, ki lahko vplivajo na izboljšanje in izoblikovanje trajnejših osnov za razvoj tehnične vzgoje, in pa tehničnih strokovnjakov.

Kljub vsemu je pričakovati, da bodo JPI »Tehniško kulturo mladim« odločilno vplivale na nadaljnji razvoj tehnične vzgoje mladine. **dh**

Iz tehniške šole za elektrotehniško stroko

Beseda naročnikom in bralcem ob 14-letnici izhajanja lista

Z današnjo številko stopa glasilo prosvetnih in znanstvenih delavcev »Prosvetni delavec« v 15. leto izhajanja. Podrobno in na tem mestu bi se danes ne ukvarjali s tem, kakšna je bila razvojna pot lista od njegovih začetkov do danes. Le na kratko bi omenili, da je bilo različnih težav in spotikanj sem in tja, nesporazumov in naposled — bilo je nemara tudi uspehov. Čeprav nismo poklicani, da bi vrednotili vlogo »Prosvetnega delavca« med našim učiteljstvom v preteklih 14 letih, lahko brez kakšnega posebnega poveličevanja le ocenimo njegovo vlogo kot pozitivno. List je po svojih možnostih povezoval križem po Sloveniji razsejane prosvetne delavce in jih družil v zavesti neke skupnosti, ki je le del širše — družbene skupnosti naših delovnih ljudi. Posredoval jim je dogajanja v naši družbi, predvsem seveda kot sindikalno glasilo in pa po strokovni plati na posameznih strokovnih področjih. Skušal je opravljati tisto vlogo med našim pedagoškim kadrom, katero bi težko opravljala kakšna strokovna revija ali drugačna publikacija — v časniški obliki posredovati in odpirati aktualna vprašanja našega družbenega življenja, predvsem z aspekta učno vzgojne prakse. Pri tem seveda list ne more biti temeljit, kot so lahko znanstvene razprave v revijah ipd., je pa dovolj, če probleme načenja. Prosvetni delavci, ki dopisujejo v svoj list, aktivno sodelujejo v našem družbenem dogajanju, zasledujejo spremembe v organizaciji šolstva in sistemu nagrajevanja... Nočemo trditi, da je list glede vseh teh in še vrste drugih vprašanj najbolje opravljal svojo nalogo. Marsikaj bi — seveda s skupnimi močmi — lahko izpeljali hitreje, bolje; list bi lahko temeljiteje osvetljeval pereča vprašanja, postavljal določena mnenja, kritično presojal novosti. Lahko bi se bolj, kot se je, zavzemal za vsebinsko reformo izobraževanja mladine in odraslih...

Strani našega lista so vedno odprte za objavo dobrih prispevkov. Veseli smo novih predlogov v učno vzgojni praksi, kritičnih člankov z realno osnovo itd. Tudi zunanje skušamo napraviti list kolikor mogoče zanimiv in privlačen ter povečati njegov obseg.

Pričakujemo, da bodo naši naročniki (ki jih je okrog 8.000) in drugi bralci po svojih močeh prispevali k temu: z dobrimi prispevki pa tudi z rednim plačevanjem naročnine, ki smo jo morali z letošnjim letom žal nekoliko povišati. Vse storitve, ki so v zvezi s tiskanjem in razpošiljanjem lista, so se podražile. (Z naročnino ne moremo kriti niti polovice stroškov.) Tudi honorarje za objavljene prispevke smo zvišali, ker želimo dobro delo primerno nagraditi. Prepričani smo, da individualna naročnina 600 din (za ustanove 1200 din) ne bo prehuda obremenitev za žep našega prosvetnega delavca. Se vedno bomo morali — tako kot vsa leta doslej — prejemati od družbe določeno subvencijo, ki nam omogoča redno izhajanje. Pri tem moramo povedati še to, da se omejujemo le na nujno potrebne izdatke, na minimalno število zaposlenih v uredništvu in v upravi lista.

Naše razmišljanje ob prestopu v 15. leto izhajanja »Prosvetnega delavca« zaključujemo z željo po vsestranskem plodnem sodelovanju in razumevanju.

Uredništvo

Mladinska literatura v znamenju NOB

»KURIRČKOV« festival v Mariboru

V okviru festivala mladinske revije »Kurirček« je bilo v Mariboru v drugi polovici decembra več prireditev, na otvoritveni (»Šest republik za pionirje«) pa so se predstavili najvidnejši jugoslovanski pesniki in pisatelji: France Bevk, Desanka Maksimović, Andjelko Martić, Aleksa Mikić, Slavko Janevski in Mihailo Lalić.

Na zaključni festivalski svečanosti so razglasili rezultate nagradnega natečaja, avtorji pa so brali nagrajena dela. Od 600 prispevkov raznih avtorjev je žirija nagradila naslednje: Nikolo Drenovca, Pavla Zidarja in Lojzeta Krakarja (vsi so prejeli nagrade za poezijo) ter Toneta Seliškarja, Djordja Radišića, Poldeta Suhadolčana, Dušana Kostića, Mirka Petrovića in Franceta Forstneriča — vsi so prejeli nagrade za prozo. Prve nagrade za partizanski skeč niso podelili, drugo pa je prejel Dušan Mevlja. Posebej so podelili še štiri nagrade za dela, ki jih je napisala mladina.

Ena najpomembnejših festivalnih prireditev je bil prav gotovo delovni plenum izvedencev za mladinsko literaturo. Udeležili so se ga mladinski pisatelji, uredniki mladinskih publikacij in listov za mladino, pedagogi in družbeni delavci. Na plenumu so razpravljali o mladinski literaturi na temo NOB, pri čemer so posvetili največ pozornosti vprašanjem kot npr.: kakšna je danes mladinska literatura s tematiko ljudske revolucije? Ali je njena umetniška, pedagoška in moralno politična plat takšna, kakršno terja današnja stvarnost? Ali bi bilo mogoče z boljšo organizacijo izboljšati kakovost pri izdajanju tovrstne literature itd.

Ko je pisatelj Tone Seliškar govoril o odnosu umetnika do revolucije, je poudaril, da je pisanje za mladino o NOB zelo problematično, in sicer ne le zaradi specefičnosti mladinske literature, temveč tudi teme. Opozoril je, da si bodo namreč otroci predstavljali dogodke natanko tako, kot so jih brali.

— Kljub precejšnjim nakladam mladinskih knjig ugotavljamo, da so le-te še vedno v manjšini, — je dejal med drugim T. Seliškar, ki je v nadaljevanju svojega govora obsodil komercialno mladinsko literaturo (stripi, slabe slikanice ipd.). Pristavil je, da so začeli v stripe prenašati tudi tematiko NOB, in poudaril, da posveča slovenska literarna kritika mladinski književnosti vse premalo pozornosti.

Mirko Vujačić je menil, da otroci prav radi bero dobre partizanske knjige, ob koncu pa je dejal, da je bilo doslej še premalo pisanega o španskih borcih, najpomembnejših bojih med NOB, o herojih itd.

Razprava na tem plenumu je pokazala, da je bila literatura s tematiko NOB doslej vse preveč reportažna, plakatna, zgodovinska itd., vendar smo srečali tu in tam nekaj iskrenih, prisrčnih izpovedi, ki so pritegnile otroke, kot npr. Bevkov Mali upornik, Seliškarjeve Mule in Liščki ipd.

Udeleženci plenuma so sprejeli resolucijo, ki poudarja med drugim, da družba ne sme delati razlike med mladinsko literaturo in drugimi vrstami literature. Napovedali so vztrajno in sistematično borbo šundu. Dogovorili so se, naj bi se »Kurirčkov« festival povezal z Zmajevimi igrami (v Novem Sadu) ter naj bi v jugoslovanskem merilu ustanovili list, ki bo teoretično obravnaval probleme mladinske literature, poročal o novih mladinskih knjigah in stanju v mladinski književnosti. Poudarili so tudi, naj bi bilo v šolskih berilih več tekstov iz NOB.

Tone Partljič

Več razumevanja za izredni študij

Strokovna usposobljenost učiteljev, ki poučujejo v višjih razredih osn. šole, je pogosto problematična

Reformirani osnovni šoli so potrebni med drugim tudi ustrezno kvalificirani kadri. Sedanje stanje v tem pogledu ni zadovoljivo. Na osnovnih šolah najdemo učno osebje z dokaj različno stopnjo in vrsto kvalifikacije. Tako srečujemo posebno v višjih razredih poleg učiteljev precejšnje število tehnikov najrazličnejših strok, absolvente gimnazij, inženirje in druge. V kolikor se ti tovariši resno pedagoško usposabljajo v obliki seminarjev in individualnega študija, je zadeva v redu. Žal pa mnogi ne mislijo na pedagoško usposobljenost in ostajajo le strokovnjaki svoje stroke. Iz prakse pa vemo, da še pedagoško kvalificiranemu učitelju včasih odpovedo še tako dobri metodični prijemi. Zasedba predmetov po učiteljih (usposobljenih za pouk v nižjih razredih) je pogosto problematična, posebno še, če so bili tako rekoč prisiljeni prevzeti določen predmet. Še slabše je v primerih »krpanja« nezasedenih delovnih mest, oziroma predmetov, ko ena in ista oseba poučuje letos ta, drugo leto pa povsem drug predmet. V tem primeru se niti ne vživi v problematiko predmeta, nekaterim pa se celo »ne da poglabljati«, ker vedo, da ne bo tako stanje trajnega značaja. Včasih je celo pereče vprašanje snovne pravilnosti podane snovi. Slišal sem pripovedovanje neke tovarišice, kako se do polnoči uči matematiko za naslednji dan. Poučevala je namreč poleg svojega III. razreda še matematiko v VII. in VIII. razredu. Druga tovarišica na isti šoli je podobno »študirala« fiziko.

Žal je zgoraj omenjeni primer iz centralne šole. Ob takih in podobnih razmerah je razumljivo, da ni uspeh zadovoljiv. Starši pričakujejo od vključitve svojih otrok v centralno šolo večje in boljše znanje in ni čudno, če se v takih primerih upirajo prešolanju otrok v višje razrede cencentralne šole. V tem pogledu je značilna izjava staršev teh otrok z neke šole na Pohorju, ki pravijo da ne dajo otrok v centralno šolo vse dotlej, dokler ne bo na njej v redu pouk. V njenih višjih razredih ni namreč niti enega predmetnega učitelja.

Iz vsega navedenega bi lahko zdravila bodo učinkovita? (Ne. Katera bomo rabili?«

Redni študij še ne bo kmalu zadostil vsem potrebam povsod. Tudi štipendije ne rešujejo vsega — rok »odsluženja štipendije« je kratek, kar je v skladu z minimalnimi zneski štipendij. Poleg tega pogosto ostanejo štipendije nerazdeljene, ker se mnogim ne izplača vezati se na določeno občino. Druga možnost, da pridemo do ustrezno kvalificiranih kadrov, je izredni študij učiteljev, ki že poučujejo bodisi v višjih razredih ali na stopnji razrednega pouka. Zamisel sama je zakonsko urejena in odlična; realizacija pa težka in odvisna predvsem od ljudi, ki pri tem delajo in soodločajo. Izredni študij je izredno naporen (poleg službe in drugih obveznosti, ki jih ni malo!) in drag za slušatelja. Materialna pomoč slušateljem je predvsem odvisna od občin in šol — točneje povedano: od ljudi, ki o tem odločajo, ter njihovega razumevanja. Šole v večini primerov niso zainteresirane pomagati učitelju, ki je voljan žrtvovati čas in denar za izredni študij, ker morda že imajo zasedeno to predmetno področje, ali pa računajo na kratek čas službovanja prizadetega tovariša na šoli. V tem pogledu je pametneje, če bi nudile pomoč direktno občine. Pregled nudene pomoči bi pokazal dokaj različno razumevanje v posameznih občinah oziroma šolah. V pogovoru so kolegi (izredni slušatelji) iz gospodarsko nerazvitih občin povedali, da prejemajo potne stroške za potovanja na seminarje, jim pomagajo z literaturo ipd.; sam pa nisem prejel v gospodarsko razviti občini ničesar v dvoletnem obdobju študija na PA, čeprav ima ta občina le enega učitelja za stroko, ki jo študiram (potrebovali bi jih šest!). Ali druga primerjava: nekateri dobijo dopust pred zahtevnejšimi izpiti, drugi pa niti prostega dneva v mesecu za udeležbo na seminarju.

In končno še sam študijski program često odvrača slušatelje od študija s svojo zahtevnostjo, ki je v pogojih izrednega študija pogosto težko dosegljiva (razumevanje, literatura, čas)). Predmetnemu učitelju je potrebna široka razgledanost v stroki in **temeljita metodična usposobljenost**, ni pa nujno težko teoretično znanje, ki nima pomena za praktično delo. uskladitev programov (kjer je še ni) s potrebami šolske prakse bi pospešila pridobivanje prepotrebnih kadrov, saj bi se marsikdo odpovedal prostemu času in finančnim sredstvom. Od tega pa bi imela večjo korist družba kot pa sam, saj je razlika med prejemki učitelja in predmetnega učitelja dokaj neznatna v primerjavi s stroški in trudom, ki je potreben za izredni študij.

Spričo vseh nemogočih kombinacij v zasedbi predmetov na šolah (n. pr.: učiteljica gospodinjstva poučuje tehnični pouk, ker nima dovolj »svojih ur«) bi kazalo razmisliti o reorganizaciji oziroma dopolnitvi študijskih skupin. Tako bi se lahko predmeti, ki imajo v predmetniku osnovne šole tedensko malo število ur, vključili v druge predmetne skupine. Navajam primer vključitve »tehničnega pouka z osnovami fizike« v skupino »matematika — fizika«. Tako bi odpadle številne neprimerne kombinacije tudi na večjih šolah, kjer je potrebno za posamezna področja več predavateljev (ne cel!).

Povzetek mojega razmišljanja je sledeč: na šolah je nešteto problemov, ki jih je treba sanirati. Pri tem je med drugim potreben pozitiven odnos do izrednega študija, več razumevanja, predvsem pa pomoči, ki naj bo učinkovita (ne samo moralna!).

F.

POSEBNE ŠOLE brez učilnic, delavnic, igrišč . . .

Posebne šole ali hospitacijski centri?

Že ves čas ugotavljamo, da je skrb za vzgojo in izobraževanje mentalno prizadetih otrok dokaj enostranska, nenačrtna in slaba. Imamo sicer pogoje, da bi rešili ta problem, vendar mu je družba posvečala doslej premalo pozornosti. V zadnjem času se je položaj sicer nekoliko izboljšal, vendar bo treba obenem s povečano akcijo za večjo in bolj sistematično skrb za mentalno prizadeto mladino poskrbeti predvsem za uveljavitev določene politike razvoja posebnega šolstva v naši republiki. Kljub poročilom o povečani skrbi za tovrstno šolstvo, o vključevanju družbenih činiteljev pri reševanju tega problema, doslej še nisem opazil, da bi govorili tudi o natančno začrtanih smernicah in ciljih, ki jih želi doseči naša družba pri reševanju vprašanja tovrstnega šolstva.

Za ilustracijo nekaj podatkov o posebnem šolstvu pri nas: v SRS se šolajo mentalno prizadeti v posebnih šolah, ki jih je za zdaj 23. Poleg tega je še šest oddelkov v normalnih osnovnih šolah in šest domov, v katerih imajo učenci vso oskrbo in šolo. Sedaj je v teh šolah okrog 2000 učencev, njihovo število pa raste iz leta v leto.

Vprašanje je, kako naj začnemo najuspešneje reševati to problematiko. Za zdaj se ponujata dve rešitvi: 1. ustanavljanje večjih ustanov z zavodi (internati), kjer bi imel otrok vso oskrbo, ali pa 2. krepitev in razširitev sedanjih šol in oddelkov. Menim, da bi bila prva varianta (njeno koristnost so potrdili že domovi za slepo in gluho mladino) najboljša. Seveda je vprašanje, kaj je s finančnimi sredstvi, kajti le-teh naša družba (za ustanavljanje takšnih zavodov) za zdaj še ne premore.

K svoji trditvi, da bi bilo najbolje, ko bi imeli v naši republiki mrežo dobro organiziranih zavodov internatskega tipa, pristavljam, da sedanje posebne šole nimajo dovolj učilnic, telovadnic, igrišč in drugih prostorov. Tako je vsaj na Gorenjskem, kjer nima niti ena posebna šola tehnične delavnice, telovadnice, igrišča, vrta in dovolj učil. Materialno stanje posebnega šolstva pri nas je torej šele na začetku poti. Največje težave so zaradi pomanjkanja prostora, saj so ponekod že začeli uvajati izmene — za novogradnje pa ni dovolj sredstev. Menim torej, da bomo morali posvetiti vso skrb razvoju sedanjih posebnih šol in jim predvsem zagotoviti primerno materialno podlago. Poleg tega bi morale imeti toliko učilnic, da bi lahko delale le v dopoldanskem času. Razširiti bi bilo treba osemletke, da bi se tako izognili indirektnemu pouku, ki danes hromi šolsko delo. In navsezadnje: zagotoviti bi morali tudi šolski prostor za tehnični in gospodinjski pouk.

Vodstva šol so reševala doslej svoje probleme v okviru občine, vendar menim, da bi morali podpirati te šole tudi okraji, pa tudi republika.

Kako so si gorenjski pedagogi zamislili koncept razvoja posebnega šolstva? Za področje Gorenjske nameravajo ustanoviti večji habilitacijski center, vzporedno s tem pa želijo čimprej okrepiti in razširiti posebne šole v popolne osemletke. Težišče bodočega razvoja specialnega šolstva naj bi bilo na močnejših posebnih šolah, obenem pa naj bi gradili tudi habilitacijske centre, ki so potrebni. Vsaka novoustanovljena šola bi morala imeti najboljše pogoje za delo, saj tovrstne šole ne smejo biti le azil in ločnica med zaostalimi in normalno razvitimi otroki.

Za uresničitev teh zamisli pa je potrebna seveda večja prizadevnost defektologov. Posebno šolstvo ima v sedanjem izobraževalnem sistemu vse večji pomen, zato mu moramo posvetiti tudi vso pozornost.

Vlado Rozman

Po pravopisu iz leta 1950!

Republiški sekretariat za šolstvo je poslal vsem šolam, zavodom za prosvetno pedagoško službo vsem za šolstvo pristojnim upravnim organom občinskih in okrajnih skupščin naslednje sporočilo:

»Ker so v šolah še vedno nejasnosti glede rabe pripon -alec, -ilec, -alka, -ilka oziroma -avec, -ivec, -avka, -ivka, obveščamo vse šole, da je Slovenska akademija znanosti in umetnosti v Ljubljani izdala odlok, s katerim preklicuje določila novega Slovenskega pravopisa iz leta 1962 o uporabi teh pripon (Slovenski pravopis, izdala Slovenska akademija znanosti in umetnosti v Ljubljani, DZS 1962, stran 72, člen 73, točka 1) in določa v teh primerih ustaljeno rabo Ramovš-Župančičevega Slovenskega pravopisa iz leta 1950, člen 44 na strani 33 in 34: **-alec, -ilec, -alka, -ilka.**

V skladu z navedeno odločitvijo smatramo, da morajo pri rabi omenjenih pripon vsi učitelji v vseh vrstah šol **dosledno** upoštevati določilo Slovenskega pravopisa iz leta 1950.«

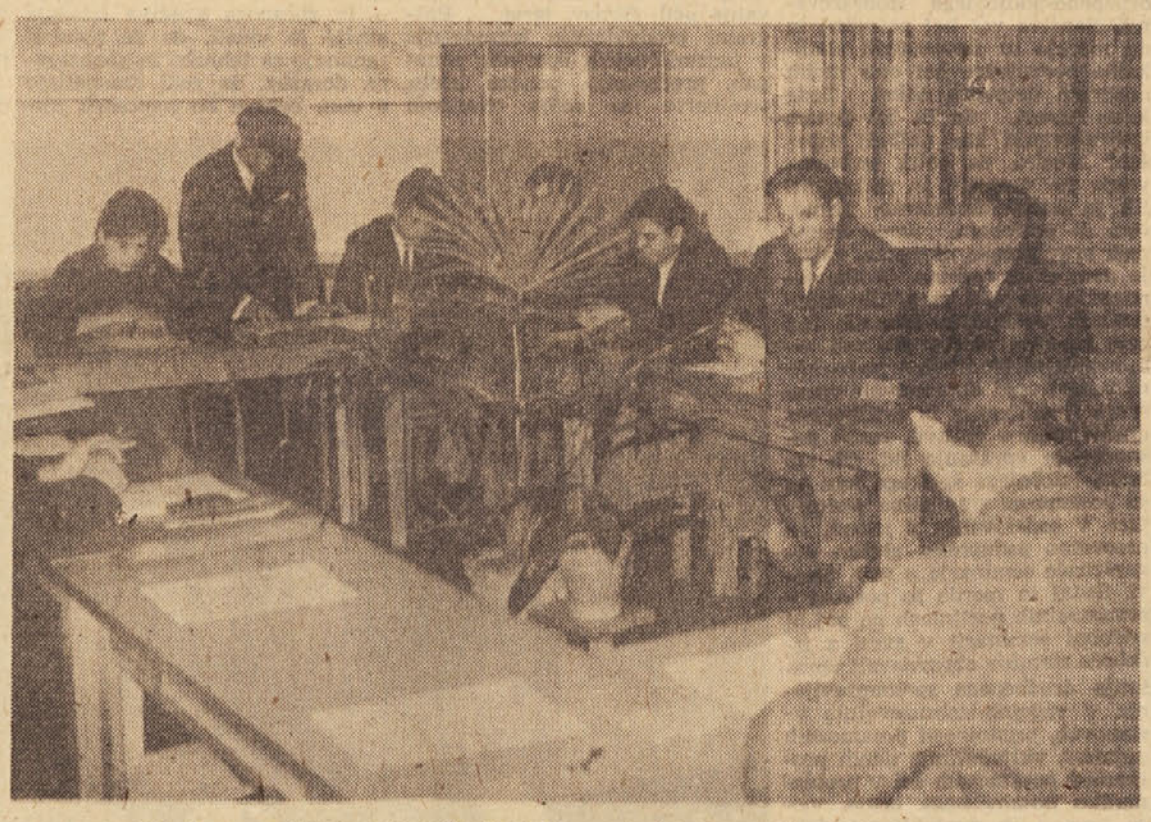

Mladinec s poklicne šole v Škofji Loki poroča šolskemu odboru o delu razredne skupnosti učencev te šole

Izobraževanje

(Nadaljevanje s 1. strani)

dejavnosti, reorganizaciji šolske mreže, reševanju stanovanjskega vprašanja in drugo.

Ponekod pa se je izkazala kot zelo uspešna oblika družbeno-političnega izobraževanja politična sindikalna šola. Šola ima širši program, ki ga realizira v sicer nekoliko daljšem, vendar več ali manj strnjenem času.

Često nastane vprašanje, kdo naj financira izobraževanje? Sindikalne podružnice prosvetnih in znanstvenih delavcev so navadno finančno zelo šibke. Zlasti za organiziranje nekajdnevnega seminarja ali pa sindikalne šole je bilo težko zbrati zadostna finančna sredstva. Od udeležencev seminarja je bilo kritje stroškov skoraj nemogoče zahtevati. Največkrat so te izdatke krile razne družbeno-politične organizacije in delavske univerze. Pri nekaterih občinskih sindikalnih svetih so se v zadnjem času formirali posebni skladi za izobraževanje. Nedvomno je taka oblika vredna samo posnemanja, saj bodo na ta način rešene skoraj vse finančne težave okrog sistema izobraževanja.

Tudi strokovno-pedagoško izobraževanje ne sme iti mimo sindikalnih podružnic. To še zlasti ne tam, kjer same vzgojno izobraževalne ustanove in za to odgovorni zavodi posvečajo temu premalo skrbi. Učitelj ali drug vzgojitelj, ki konča določeno šolo in se sam strokovno ne izpopolnjuje, ne more biti sodoben dalj časa. Razvoj posameznih znanstvenih disciplin, predvsem pa mnoga odkritja na področju didaktike in pedagogike, zahtevajo nenehno izpopolnjevanje in poglabljanje. Strogo strokovne teme spadajo vsekakor v okvir samih ustanov, medtem ko bolj splošne teme, prvenstveno iz pedagogike in psihologije mladoletnika ali pa idejno-pedagoške teme morejo organizirati sindikalne podružnice.

Tudi strokovne ekskurzije, se mi zdi, so zelo primerna oblika izobraževanja. Posebno primerna oblika zato, ker se na ta način lahko uspešno kombinira strokovna stran z morebitno družbeno-ekonomsko problematiko.

Še na eno stvar v zvezi z izobraževanjem bi rad opozoril, čeprav je morda to skrb strokovno-kadrovskih služb, namreč skrb za dober strokovni kader. Ni nam namreč neznano, da je na naših šolah nekaj sto in morda še več ljudi s srednjo strokovno izobrazbo na mestih, kjer bi morali biti ljudje z višjo ali pa visoko strokovno izobrazbo, ker prav toliko teh, ali pa morda še več, primanjkuje. Sindikalne podružnice naj bi skupaj z upravami posameznih ustanov ter za to merodajnimi zavodi in organi omogočile ljudem priti do višje strokovne izobrazbe, kar se bo izrazilo v sami kvaliteti dela šole.

Ne mislim, da sem pri tem navedel že vse oblike družbeno-političnega in strokovnega izobraževanja. Ni bil to niti moj namen. Hotel sem v prvi vrsti poudariti nujnost takšnega izobraževanja in neposredne naloge, ki jih imajo sindikalne podružnice v zvezi s tem.

V. P.

Kaj je pokazalo mednarodno testiranje izobrazbene ravni 13-letnih učencev pri nas

Unescov inštitut za pedagogiko v Hamburgu je organiziral mednarodno testiranje izobrazbene ravni trinajstletnih učencev. Pri raziskovanju so sodelovali proučevalni centri iz Belgije, Anglije, Finske, Francije, Izraela, Poljske, ZDA, Zap. Nemčije, Škotske, Švice in Jugoslavije. Raziskovanje za našo državo je izvedel zavod za pedagogiko univerze v Zagrebu.

To je prvi poskus takega mednarodnega pedagoškega raziskovanja, pri katerem je sodelovala tudi Jugoslavija. Poudariti je treba, da je bil celotni raziskovalni projekt metodološko vzorno zastavljen, rezultati pa znanstveno obdelani po modernih metodah. Sodelavci so gradivo letos objavili tudi pri nas z naslovom Medjunarodno ispitivanje nivoa obrazovanosti trinajstgodišnjih učenika. Ker so ugotovljeni rezultati o naših učencih in primerjave z učenci drugih dežel ne le zanimivi, marveč tudi zelo pomembni, nameravamo seznaniti naše bralce z nekaterimi ugotovitvami in zaključki.

Učence so izbrali po starosti (13 let) ne glede na to, v katerem razredu in kakšno vrsto šole obiskujejo v posameznih državah. Znanje učencev so preizkusili z enotnimi testi znanja iz matematike, branja z razumevanjem teksta, zemljepisa in prirodoslovnih ved. Teste znanja so seveda ustrezno prevedli v materin jezik učencev. Razen tega so pedagogi preizkusili tudi inteligentnost učencev z neverbalnimi inteligenčnimi testi. S posebnim testom so učence predhodno uvežbali, kako se rešujejo testi znanja, da so si pridobili potrebne izkušnje za odgovarjanje (tehnike izpolnjevanja različnih tipov testnih nalog!).

Sodelavci zavoda za pedagogiko v Zagrebu (D. Franković, I. Furlan, I. Klarić, V. Muzić, M. Ogrizović, V. Poljak, Z. Pregrad, P. Simleša in A. Vukasović) so preizkus izvedli v zagrebškem okraju po ustreznem reprezentativnem vzorcu, kjer so zajeli 684 učenk in učencev iz osnovnih šol v mestu in na podeželju — iz čistih in kombiniranih oddelkov. Testiranje so izvedli v jeseni 1960. Večina učencev je obiskovala sedmi razred osnovne šole, le nekaj jih je bilo tudi iz šestega in osmega razreda.

Sodelavci so se sporazumeli, da sicer ni mogoče na osnovi ugotovljenih rezultatov raziskovanja sklepati na strukturo in vrednost šolskega sistema v posameznih državah oziroma jih med seboj primerjati na osnovi testnih rezultatov, mogoče pa je povprečne rezultate učencev v posameznih učnih predmetih med seboj primerjati in narediti na osnovi tega ustrezne zaključke. Seveda moramo tudi opozoriti naše šolnike, da ni mogoče zanesljivo primerjati intelektualne ravni naših učencev na sploh z učenci v drugih državah, ker bi bilo pri tem treba zajeti vse učne predmete. Razen tega pa je treba upoštevati različne šolske sisteme, ne do kraja izenačene vzorce v posameznih državah, kljub vsemu različne izkušnje učencev s testiranjem, nekatere težave pri prevajanju ter pogoje, v katerih učenci živijo.

Uspehi učencev po učnih predmetih

Mednarodna primerjava naših 13-letnih učencev pokaže, da so po doseženih rezultatih v inteligentnostnih testih in znanju zemljepisa na sredi mednarodne lestvice, v testu prirodnih znanosti so na tretjem mestu za učenci iz ZDA in Zap. Nemčije, v testu branja na prvem mestu in v testu matematike na poslednjem mestu. Ta primerjava velja glede na povprečni uspeh, ki so ga dosegli naši učenci v vseh podtestih pri posameznih učnih predmetih.

Iz navedenih rezultatov jasno sledi, da je pri nas pouk matematike zelo zanemarjen in nekvaliteten v osnovnih šolah. Glede na veliko pomembnost matematičnega znanja v življenju sodobnega človeka so ti in nekateri drugi pokazatelji (v SR Sloveniji na primer poučuje več kot dve tretjini učnih moči matematiko na zgornji stopnji osnovne šole, ki niso strokovno usposobljeni za pouk matematike itd.) objektivno pokazali izredno slabo in zaskrbljujoče stanje pouka matematike v obvezni šoli. Razen tega sodelavci ugotavljajo, da je temu krivo tudi manjše število tedenskih ur v našem predmetniku v vseh razredih osnovne šole in povprečno dokaj pomanjkljiva metodična in pedagoška usposobljenost tudi sicer strokovno kvalificiranega kadra. Na primer poljski vrstniki naših učencev, ki so jim sicer še najbližji, so na drugem — tretjem mestu v mednarodni lestvici. Pri reviziji našega učnega načrta in predmetnika in metodičnem usposabljanju ter izpopolnjevanju učiteljev matematike bo treba v prihodnje posvetiti našo največjo skrb, če želimo trajneje izboljšati matematično znanje učencev v osnovni šoli.

Na drugi strani pa je prav obratno pri branju, kjer so naši učenci dosegli odlične rezultate. To je posebej razveseljivo in pomembno zato, ker vemo, da dobro branje in razumevanje prebranega teksta omogoča nadaljnje samoizobraževanje državljanov.

Tudi z rezultati testnih preizkušenj pri prirodoslovnih znanostih smo lahko zadovoljni glede na to, da vemo, v kakšnih pogojih poučujejo naši biologi in kemiki, ko ni dovolj ustrezno opremljenih kabinetov in laboratorijskih učilnic ter potrebnih učil in učnih pripomočkov.

Učni uspeh po spolu

Pri zemljepisu in branju so dosegli dečki precej boljše rezultate kot deklice. Malo boljše rezultate kot njihove vrstnice so dosegli dečki tudi v prirodoslovnih predmetih in pri inteligentnostih testih, vendar te razlike niso velike, niti bistvene. Preseneča pa dejstvo, da so bile na splošno nekaj boljše deklice pri matematiki, čeprav razlika ni velika. Zelo zanimive pa so razlike, ki so jih pokazali v znanju dečki in deklice v posameznih podtestih pri matematiki. Tako so deklice dosegle precej boljše rezultate v osnovnih računskih operacijah in deloma pri geometriji; medtem ko so bili dečki znatno boljši pri uporabnih in nekaterih drugih nalogah, ki so terjale razumevanje in sposobnost uporabljanja matematičnega znanja.

Raziskovanje je pokazalo, da dejansko obstoje razlike v učnem uspehu med dečki in deklicami v osnovni šoli in sicer tako med posameznimi učnimi predmeti, kakor tudi znotraj učnih predmetov glede na posamezna področja in vrsto snovi. Brez dvoma bi bila slika mnogo popolnejša, če bi testirali učence in učenke tudi pri vseh ostalih predmetih, zlasti pri materinem jeziku, tujem jeziku, zgodovini itd., kjer bi lahko po tradiciji pričakovali boljše uspehe učenk. Poudariti je treba, da ugotovljene razlike na škodo deklic nikakor niso v skladu z našimi družbenimi zahtevami, naj bo žena družbeno in poklicno enako aktivna ter enakopravna.

Uspeh učencev v mestnih in podeželskih šolah

Učenci v osnovnih šolah v mestih v zagrebškem področju so pokazali pri vseh učnih predmetih, pri katerih so izvedli testiranje znanja, bistveno boljše rezultate kakor njihovi vrstniki na podeželskih šolah. Razlike v znanju so seveda tudi statistično pomembne. To dejstvo sicer ni novo, saj vemo, da so na splošno podeželske osnovne šole dokaj slabo opremljene z učili in učnimi pripomočki, imajo glede na strokovno usposobljenost slabši pedagoški kader na zgornji stopnji, izobrazba staršev je mnogo nižja in kulturno okolje učencev izven šole mnogo bolj revno, kar brez dvoma mora bistveno vplivati na slabši učni uspeh teh učencev.

Bolj pa presenečajo ugotovitve, da so razlike med posameznimi šolami zelo velike. Čeprav na splošno drži, da so dosegli učenci na podeželju slabši uspeh pri testiranju, je vendarle zanimivo, da so na posameznih šolah bili učenci pri nekaterih učnih predmetih boljši od svojih vrstnikov v mestih (npr. zemljepis, deloma matematika in branje). Zanimivo je tudi, da na splošno boljši učni uspeh dosegajo v mestih dečki, na podeželju pa deklice. Iz nekaterih rezultatov torej sledi, da je sicer vpliv okolja na učni uspeh na sploh zelo velik, vendarle pa obstoje posamezni primeri osnovnih šol na podeželju, kjer se je navkljub tradicionalnemu pojmovanju pokazalo, da dosegajo pri nekaterih predmetih ne le enako dobre rezultate, marveč celo boljši učni uspeh kot v mestih. Iz tega brez dvoma sledi pomemben zaključek: da lahko šola, ki je dobro opremljena in ima kvaliteten pedagoški kader, v marsičem nadomesti slabše pogoje za učenje doma in revnejše izvenšolsko kulturno okolje učencev. Če želimo zmanjšati obstoječe razlike med mestom in vasjo ter nuditi vsem učencem enake možnosti in pogoje za nadaljnje šolanje, samoizobraževanje in izbiro poklica, moramo bolj skrbeti za šolstvo prav v tako imenovanih »ekonomsko pasivnih« komunah ponekod na podeželju, da bi med drugim tudi šola v večji meri odigrala svojo vlogo pri socialistični preobrazbi naše vasi.

Učni uspeh v čistih oddelkih s kombiniranim poukom

Če primerjamo uspeh učencev, ki so ga dosegli pri testiranju pri omenjenih učnih predmetih v čistih oddelkih (kjer učitelj poučuje v enem oddelku en razred) in kombiniranih oddelkih, vidimo pomembne in na prvi pogled morda presenetljive razlike. Primerjati moramo seveda med seboj le tiste podeželske šole, ki delajo v podobnih okoliščinah in imajo

Ob slovenskih šolskih nalogah

Vsaka šolska naloga bi morala biti psihološki test

»Pozno zvečer sem se priklatil domov. Hiša je bila zaprta. Spodil sem psa in tisto noč prespal v pasji koči.«

»Tovariši predavatelji nam večkrat storijo krivico.«

»Ravnatelj me je dolgo pestil. Nato se je le vdal in zmagal sem jaz, star komaj deset let.«

(Iz šol. nalog)

Pred šolskimi nalogami učenci radi trepetajo. Napovedana naloga ustvari v razredu posebno vzdušje in razdeli učence v dve bojni vrsti. Ena je pogumno pripravljena in se veseli zmage, druga se že vnaprej zapiše porazu. Šolske naloge so za učence le precejšnja preizkušnja, zato si tako radi pomagajo z bolj ali manj nedolžno goljufijo. Ta se jim vsaj na videz posreči pri matematični nalogi in pri nalogi iz tujega jezika, pri slovenski pa navadno odpove.

Šolska naloga iz slovenskega jezika ima širok pomen. Dokazuje zrelost pismenega izražanja in praktično znanje pravopisa, posreduje pa tudi sliko otrokovega notranjega doživljanja, kaže na njegov temperament in značaj. Vsaka šolska naloga bi morala biti nekak **psihološki** test, na podlagi katerega bi lahko dalje vzgajali. Naloga, v kateri učenec ni imel priložnosti razkriti lastne podobe, ne sme zadoščati našim pedagoškim težnjam. V njej naj učenec razkriva svoj svet doživljanja in prvega vrednotenja življenja.

Naslov pričakujejo učenci zelo nervozno. Kadar nad danim naslovom ne pokažejo nobenega navdušenja in se poparjeno zgrbijo vase ali pa izrazijo glasno nezadovoljstvo, se v nalogi ne bodo razživeli. Takrat navadno dolgo ne morejo izoblikovati začetka, pisanje se jim ustavlja in naše razočaranje nad nalogami je potem precejšnje. Vsega tega bi se morali dosledno izogibati. Naslov šolske naloge naj učenca pritegne in razveseli, vznemiri naj mu misli in čustvo, vzbudi naj mu željo, da bi napisal čim več. Naslov mora biti jasna, **izklesana misel** nadaljnje vsebine. Izogibati se moramo premalo ali preveč zahtevnih naslovov, predvsem pa obrabljenih in neživljenjskih. Teh je morda po šolskih zvezkih največ. Dokazujejo nemoč otrokovega izraza in tudi našo revščino. Učenci se ob njih ne morejo sprostiti. Namesto da bi pokazali napredek, pokažejo nazadovanje.

Spisje je potrebno v osnovni šoli načrtno poučevati, sicer se nam bo zgodilo, da bodo naloge od 5. do 8. razreda približno enake. Učenci bodo zgubili veselje do njih, ker bodo čutili, da ne znajo povedati nič novega. Pred vsako nalogo jih bo strah, ker bodo vedeli, da bo moreče zahtevala od njih tisto, česar ne razumejo in ne zmorejo.

Doseči pa moramo povsem nekaj drugega. Šolska naloga mora učence privlačevati. To bomo dosegli, če bomo izbirali naslove psihološko. Učence moramo dobro poznati in vedeti, s kakšnim naslovom bomo sprostili njihov izraz in čustvo. Naše delo naj bo načrtno in premišljeno. Sami se moramo dobro zavedati odnosa med naslovom in vsebino, zato moramo učencem posredovati le **pomensko jasne** naslove. Učni načrt postavlja pred nas točne zahteve od pismenih obnov do samostojno izraženih estetskih misli. Ta pot je dolga in strma. Le če smo spisju posvetili načrtno skrb, si bomo za poskus lahko privoščili, da bomo v vsakem nadaljnjem razredu pisali nalogo s kakim obrabljenim naslovom (Zlata jesen, Prvi zvončki, Bližajo se počitnice in podobno), doživeli pa pozitivno stran našega prizadevanja: naloga bo od 5. do 8. razreda doživela lepe podobe novih razpoloženj. Poudariti hočem, da je za pouk spisja potrebna dosledna načrtnost, če hočemo učenca naučiti pismenega izražanja in estetskega izpovedovanja. Potem se šolskih nalog ne bo več bal, saj mu bodo vedno spet budile domišljijo, ne bodo ga utesnjevale v nerazumljiv ali zdolgočasen naslov.

V šolski nalogi naj bo učenec tudi **iskren**. V vsakem razredu moramo pisati take naloge, da bodo učenci v njih lahko razkrili svoj notranji svet. To bo dragocen pripomoček naše vzgoje. Otroke bomo tako lahko globlje spoznali. Ni se nam treba bati, da se nam bodo nagonsko pretvarjali. Radi nam bodo odkrili svoj pravi obraz. Morajo pa nam zaupati. Tega jih pač ne bomo učili ob šolski nalogi. Zaupanje in nezaupanje je povezano z vsakim našim nastopom, z vsako izjavo in vsakim dejanjem. Če nam učenci zaupajo, jim dajmo tudi možnost, da se izpišejo. Zapisali bodo stvari, ki jih morda nikoli ne bi hoteli povedati. Med nami se bodo lahko razpletle nove prijateljske vezi. Takih intimnih nalog ne smemo glasno komentirati. Vedno pa moramo učencu na neki način povedati, da ga razumemo. Že majhna pozornost ga bo na novo osrečila. Kadar bo učenec v šolski ali domači nalogi razkril svoj temperament in značaj, mu moramo biti hvaležni. Slovenske šolske naloge dajejo namreč polno možnosti, da stopimo v središče pedagoških problemov.

Berta Golob

»V njej učenec razkriva svoj svet doživljanja.«

ene pouk v čistih oddelkih, druge pa v kombiniranih oddelkih. Učenci v čistih oddelkih niso dosegli v vseh testih povprečno boljših rezultatov kot njihovi vrstniki v kombiniranih oddelkih, čeprav bi te pričakovali glede na načine dela in učni program v teh oddelkih. V nekaterih podtestih matematike, zemljepisa in prirodnih znanosti so dosegli učenci kombiniranih oddelkov celo malo boljše rezultate. To je zelo pomembna ugotovitev, ker je pri nas zelo zakoreninjeno mnenje, češ da šole s kombiniranim poukom nujno dosegajo slabše rezultate pri učnovzgojnem delu. V branju in pri osnovnih računskih operacijah pa so celo precej boljše učne uspehe dosegli učenci iz kombiniranih oddelkov.

Četudi je na splošno res, da je vzgojnoizobraževalno delo v čistih oddelkih v celoti bolj uspešno in predstavlja brez dvoma boljšo organizacijo pouka v primerjavi s kombiniranimi oddelki, pa so ti in nekateri drugi rezultati vendarle pokazali, da je mogoče v kombiniranih oddelkih pri nekaterih učnih predmetih doseči celo boljše učne rezultate. Iz tega jasno sledi, da je za učni uspeh ne le najvažnejši, ampak tudi odločujoči činitelj **kvaliteten učitelj.** To je za nas še posebnega pomena, saj vemo, da bomo ponekod morali imeti še dolgo časa šole s kombiniranimi oddelki zaradi geografskih prilik in drugih okoliščin. Poglavitno pri tem je, da nastavljamo na take šole najsposobnejše učitelje in da šole čimbolje opremimo za sodobni pouk.

Izobrazba staršev in učni uspehi učencev

Brez dvoma izobrazba staršev do neke mere vpliva na učni uspeh učencev, vendarle imamo pri nas o tem premalo eksaktno ugotovljenih podatkov, da bi lahko bile analize bolj natančne. Da bi k temu prispevali svoj delež, so organizatorji testiranja analizirali ugotovljene rezultate učencev tudi z vidika šolske izobrazbe staršev oziroma očeta, za katerega so edinole lahko dobili dejanske podatke.

Analiza je pokazala naslednje:

Vpliv očetove izobrazbene ravni na učni uspeh učencev je zelo opazen pri vseh testih, tako pri dečkih kakor deklicah. Zanimivo pa je ugotovljeno dejstvo, da na splošno izobrazba močneje vpliva na boljši učni uspeh testiranih dečkov kot deklic, razen pri tistih deklicah, katere očetje imajo fakultetno izobrazbo. Na splošno je torej vpliv izobrazbe staršev na učni uspeh učencev zelo velik. Zato bi bilo potrebno posvetiti večjo pozornost in pomoč osnovnim šolam v delavski kmečki sredini, kjer je izobrazba staršev razmeroma nizka, saj je znano, da v večjih centrih šole razpolagajo s precej večjimi denarnimi in materialnimi sredstvi ter boljšim učnim kadrom.

Prikazani rezultati in ugotovitve o izobrazbeni ravni naših učencev v sedmem razredu brez dvoma mnogo povedo in nam lahko služijo kot izhodišče za nekatere ukrepe in pobude, da bi stanje pri nekaterih učnih predmetih v osnovni šoli izboljšali. Razen tega je opisano orientacijsko raziskovanje znova na svoj način potrdilo živo potrebo po eksaktnih pedagoških raziskavah tudi na našem pedagoškem terenu v Sloveniji in s tem potrebo po samostojnem raziskovalnem pedagoškem inštitutu.

Roman Oberlintner

Ena izmed Meštrovićevih marmornatih vdov

Primer horizontalne povezave med glasbenim in likovnim poukom

Učni načrt za glasbeni pouk v osnovni šoli določa, da je treba uvesti učence v instrumentalno igro, razvijati in ostriti njihov glasbeni okus, razvijati sposobnosti glasbenega doživljanja in jih pripravljati na vrednotenje glasbe. Učenci naj se ob poslušanju primerov iz glasbene literature seznanijo z instrumentalnimi sestavi, glasbenimi oblikami in slogi ter z razvojem glasbene umetnosti. — Važna je zahteva, naj se vsebina glasbene vzgoje povezuje z drugimi učnimi predmeti.

Dne 18. XII. 1963 so glasbeni pedagogi celjskega okraja prisostvovali pouku glasbene vzgoje v VIII.a razredu osnovne šole v Laškem. Učno uro »Barok v glasbi in likovni umetnosti« sta pripravila glasbeni in likovni pedagog skupaj z namenom, da bi učenci ob istočasnem predvajanju diapozitivov in magnetofonskih posnetkov mogli primerjati in vzporejati skladni razvoj baročne glasbe in likovne umetnosti. Obenem bi pa ta poskus pokazal, v koliki meri se je posrečilo realizirati določila učnega načrta.

Likovne stvaritve je ob diapozitivih za barok značilne arhitekture, kiparstva in slikarstva tolmačil tov. Jože Majcen, glasbene posnetke mojstrov baroka Händla in Bacha pa tov. Manica Malenšek.

Tov. Malenšek je najprej z učenci ponovila splošne značilnosti baročnega obdobja, nato pa opozorila na značilnosti v glasbi (nastop samostojne instrumentalne glasbe, solistične glasbene oblike, razvoj opere). Prav tako je opozoril na značilnosti v arhitekturi, kiparstvu in slikarstvu tov. Majcen.

V naslednjem delu učne ure so učenci slikovito razgibano profano arhitekturo primerjali z živahno, razgibano samostojno instrumentalno glasbo (Bach: Brandenburški koncert), katere nastop doživimo prav v barokú; plastiko, polno dinamike in močno poudarjenega notranjega občutenja z arijo (iz Händlove opere Kserkses), v kateri je prav tako močno izraženo človekovo čustvovanje.

Diapozitive najlepših slikarskih stvaritev, v katerih je očitna težnja po močnih svetlobnih kontrastih in silnem čustvovanju, je lepo dopolnjeval magnetofonski posnetek zbora in orkestra iz Bachovega Matejevega pasiona, živahno oblikovane detajle na portretih žanrskih podobah pa vedro muziciranje baročnega solista v vseh odtenkih drobnih, hitrih tonov (Sonata za violino in klavir J. S. Bacha).

Ob diapozitivnih in glasbenih posnetkih Bacha in Händla so se učenci seznanili z njihovim življenjem in delom.

Značilno sožitje vseh treh panog likovne umetnosti, arhitekture, kiparstva in slikarstva — poslednji bujni razcvet cerkvene umetnosti — so učenci vzporejali z bogastvom orgelskih zvokov Bachove fuge — sintezi vseh zvokov instrumentalne glasbe.

Ob prikazu portretov najznačilnejših predstavnikov baroka in bogate Bachove glasbe je izzvenela šolska ura.

M.

Poglobitev besedne in stavčne analize

Besedna in stavčna analiza, kakršni se vadita v osnovnih šolah, se mi zdita podobni lepljenju etiket na kozarce raznih velikosti, ne da bi se lepilec brigal za to, kaj je v kozarcih. Učenci topo pravljajo svoje delo, učitelji previdno izbirajo stavke ali jih sami konstruirajo, ker se življenjski stavki največkrat upirajo takšnemu mehaničnemu analiziranju. Mnogokrat sem premišljeval, kako bi se dalo to delo poglobiti, ne da bi bilo pri tem okrnjeno jezikovno znanje učencev. Po zgledu modernih jezikoslovcev sem se poslužil takihle metodičnih prijemov.

Besedne analize, ki je sicer zelo dolgočasna, sem se lotil na skoraj komičen način. Postavil sem v tekstu vse samostalnike, pridevnike in zaimke v 1. sklon ednine in vse glagole v nedoločnik, nato sem v oklepajih napisal, kakšne oblike so potrebne. Torej nekaj takegale:

Naslednji dan biti (1. os. mn. sed. č.) sebe (3. skl. kratka obl.) ogledati (opis. del. mn.) glavno mesto (4. skl. ed.) Alžirija (2. skl. ed.). Imeti (3. os. ed. sed. č.) veliko pristanišče (4. skl. ed.), sicer pa ležati (3. os. ed. sed. č.) na hrib (5. skl. ed.). Mesto (1. skl. ed.) imeti (3. os. ed. sed. č.) milijon (4. skl. ed.) prebivalec (2. skl. mn.).

Dobra stran takšnih vaj je, da se pregledno vidi, kako se, kadar se govori o isti stvari, večkrat ponavljajo enake jezikovne oblike (n. pr. 3. os sed. č., 4 skl. ed.). Učenci jih z veseljem rešujejo, ker je aktiviran tako njihov jezikovni čut kot njihovo slovnično znanje. Spominjajo jih na govor Twainovega črnca Jima. Zahtevnost stopnjujemo tako, da najprej učitelj sestavlja naloge, nato učenci višjega razreda sestavljajo naloge za učence nižjega razreda. To delo je zelo natančno, nedvoumno in je pravilna rešitev ena sama. Mislim pa, da je tudi koristno, saj se tudi pri prevajanju uporablja nekako tak postopek in tudi nekateri prevajalski stroji so konstruirani na tak način.

Dobra stavčna analiza je nekoliko težja stvar. Namenoma izbiram stavke, pri katerih je težko določiti stavčne člene in so učencem tudi težko razumljivi. N. pr.: *Katero število je za 35 večje od 140?* Najprej sem preveril razumevanje stavka, šele nato sem se lotil formalne analize.

Razumevanje sem kontroliral tako, da so učenci odgovarjali na vprašanja. Bilo je nekaj napačnih odgovorov: *Za 35 je večje od 140.* (Čisto mehanična ponovitev zadnjega dela vprašanja.) *Število 140 je večje od 35.* (Učenec je napačno povezal besede v celoto, razumel je: katero število je večje, 35, 140?) Tudi tisti učenci, ki so pravilno izračunali, so z netočno formuliranimi odgovori pokazali, da so nalogo rešili brez pravega razumevanja: *Od števil 140 in 35 je večje število 175.* (Kontaminacija besed iz vprašanja in seštevalne računske operacije.) *Od 140 je večje število 175.* (Netočno, od 140 je dosti večjih števil.) Pravilno so razumeli vprašanje samo tisti, ki so odgovorili: *Število 175 je za 35 večje od 140. Število, ki je za 35 večje od 140, je 175.*

Analizo vprašalnega stavka sem začel v njegovem zadnjem delu. Večje od 140, kot je recimo Ciril večji od 140 centimetrskega Metoda, gre torej za primerjavo dveh števil. Za 35 večje, kot je recimo Ciril za 35 cm večji od Metoda, tega števila ne primerjamo, ampak je z njim le natančno določeno, za koliko je neko število večje od drugega, kar omogoča tudi računsko operacijo. K tako povezani sintagmi se nato pristavi še vprašanje: katero število je to?

Vzporedno z razlago sem sproti tudi grafično ponazarjal, kako se besede spajajo v smiselno celoto:

Katero število je	za 35	večje od 140?	
Katero število je	za 35	večje od 140?	
Katero število je	za 35	večje od 140?	

Takšna analiza ni zgolj etiketiziranje, ampak prispeva k razumevanju stavka. Kdor se hoče kaj več poučiti o takšnih analizah, bo našel dovolj gradiva pri modernih jezikoslovcih (Hocket, Fries).

Tradicionalna besedna in stavčna analiza imata slabosti, ki se jim z modernejšimi metodičnimi prijemi moremo izogniti. Upam, da se bodo priljubile tudi te metode, posebno, če bodo prispevale k povezavi med formalno analizo in smislom stavkov in k razvoju logičnega mišljenja.

F. ŽAGAR

ZASAVSKA OLJA IN AKVARELI

Iz pogovora s Poldetom Miheličem

Že nekaj let slavimo v Litiji v zadnjih decembrskih dneh občinski praznik. Tudi lani smo ga, v okviru kulturnih prireditev, ki so se zvrstile ob tej priložnosti, pa je nastopil med drugimi tudi Rudolf Francl, medtem ko so uprizorili Ljubljančani Borove Raztrgance, v dvorani zadružnega doma pa sta razstavljala svoja dela profesor risanja na litijski osemletki Polde Mihelič in upokojeni šolski upravitelj Niko Prešor iz Save pri Litiji. Njuno razstavo je obiskalo nekaj več kot 1000 šolarjev in domačinov, ki jih zanima slikarstvo, in jih posebej privlačijo motivi iz domačega okolja.

Medtem ko sem si ogledoval razstavljena dela, sem se zapletel v pogovor s slikarjem Poldetom Miheličem, živahnim in prijetnim družabnikom, s katerim je vredno pokramljati. Po svoji slikarski usmerjenosti je primitivni realist, samorastik. Doma je iz kmečke, delavske družine iz Olševe pri Kamniku. (To vas so med vojno imenovali »Prosta luka«, ker so se tu lahko partizani prosto in svobodno gibali).

Polde Mihelič mi je pripovedoval o tem, kako se je navdušil za slikarstvo: »Že kot otrok sem zelo rad risal, vendar tedaj še nisem vedel (pa tudi pomislil nisem na to), da je slikarstvo lahko samostojen poklic. Tudi o slikarski umetnosti nisem vedel ničesar, in sicer vse dotlej, dokler mi ni prišla v roke tedanja mladinska revija Naš rod. Vedno znova sem se je veselil in jo dobesedno požiral. Ko sem prebral v eni izmed številk članek o slikarju Groharju, me je le-ta tako navdušil, da sem si želel tudi sam postati slikar-umetnik. Vpisal sem se na šolo za umetno obrt, kjer sta poučevala risanje prof. Didek in prof. Omerza. Po osvoboditvi sem poučeval risanje najprej na šoli v Ilirski Bistrici, sedaj pa učim že osem let v Litiji.«

Slikar je tudi povedal, da obiskuje Višjo pedagoško šolo v Ljubljani, nato pa hudomušno pristavil: »Ne zato, da bi se več naučil, temveč zaradi večje kvalifikacije in dohodkov... Saj veste, kako slabo smo plačani prosvetni delavci. Eden mojih učencev je šele lani končal osemletko, sedaj pa ima že večje osebne dohodke kot jaz...«

Polde Mihelič je doslej že večkrat razstavljal. O tem je povedal: »Prvič sem se predstavil s svojimi deli 1956 v Ljubljani, sodeloval pa sem tudi na razstavi jugoslovanskih primitivcev, ki jo je priredila zveza svobod Jugoslavije. Na tej razstavi, ki je bila v Strossmayarjevi galeriji, so sodelovali tudi slikarji primitivci iz drugih republik... Razstavljal sem tudi na Bledu ter v Kranju, večkrat pa tudi v domačem kraju, kjer prirejajo razstave še kar nekam pogosto.«

Motive išče slikar največ v bližini Litije: ob Savi, privlačnih kresniških mlakah, v svojem domačem kraju, pa tudi na Gorenjskem in v dolini Soče. Vedno ima pri roki skicirko, dela pa z oljem in akvarelnimi barvami.

»Rad delam pokrajinske slike s tuši in lavirnimi barvami,« je pripovedoval Polde Mihelič. »Všeč so mi goli gozdovi, voda, mostički, kmečke hiše in kmečki ljudje — skratka okolje, v katerem sem preživljal svojo mladost... V olju se počutim primitivca, v akvarelih pa sem realistično usmerjen — moja pot pa vodi k modernističnemu cilju...«

Pogovarjava se še o jegovem poklicnem delu, o njegovih načrtih. Pravi: »Na litijski osemletki, kjer poučujem, je nekaj nadarjenih učencev, ki imajo smisel za slikanje... Morda bodo nekoč še dobri slikarji. Rad bi obudil likovni krožek na šoli, čeprav je premalo časa, pa tudi prostorov ni. S člani likovnega krožka bi rad priredil ob koncu leta že prvo razstavo.«

»Želel bi risati motive iz partizanskega življenja v okolici Litije, kjer je bilo nekaj partizanskih bolnic, kurirskih prehodov, drugega. Te stvari gredo danes počasi v pozabo, zato bi jih rad čimveč ohranil.«

Jože Zupančič

ŽELJA ŠTEVILKA 1: MLADINSKI HOTELI

KAKŠNE SO NALOGE MLADINSKEGA TURIZMA, S KATERIM SE UKVARJA SEDEM ORGANIZACIJ V NAŠI REPUBLIKI? ● USTANOVITI POSEBNE SERVISE ZA SPOSOJANJE OPREME ZA POTOVANJA IN LETOVANJA ● MLADINSKI TURIZEM MORA NAJTI MESTO V KOMUNI ● LJUBLJANA, MARIBOR IN SLOVENSKO PRIMORJE POTREBUJEJO MLADINSKE HOTELE

Gradivo za sestavo 7-letnega načrta razvoja turizma v SR Sloveniji, ki ga je zbral pred kratkim republiški sekretariat za turizem, govori med drugim tudi o nekaterih problemih mladinskega turizma ter o njegovem bodočem razvoju. Tovrstni turizem je namreč zaradi vzgojnega namena velikega pomena za mladino (do 25. leta starosti), ki najraje letuje skupinsko.

Lahko rečemo, da so razne oblike turističnih dejavnosti za mladino velikega rekreativnega in zdravstveno-preventivnega pomena. Mladi ljudje, ki se udeležujejo letovanj, izletov in potovanj (ob pomoči starejših ali v okviru svojih organizacij) se obenem tudi načrtno in neprisiljeno vzgajajo. Programi vseh sedmih organizacij v naši republiki, ki se ukvarjajo z mladinskim turizmom, postavljajo na prvo mesto vzgojo mladega človeka v duhu socialistične etike in patriotizma. Precejšnjega pomena je tudi načrtna vzgoja in navajanje mladine na turistične dejavnosti.

Dejstvo je, da je takšen turizem široka dejavnost mladih ljudi, je njihova potreba in želja, zato kažejo na tem področju tudi precejšnja lastna organizacijska in druga prizadevanja. Žal smo posvečali doslej tej problematiki v okviru družbenih turističnih organizacij vse premalo pozornosti. Zdaj ugotavljamo, da problem nadaljnjega razvoja organizacij za mladinski turizem ni v oblikah dela, temveč predvsem v vrednotenju in obravnavanju njihove problematike v predstavniških, upravnih in drugih organih ter v reševanju njihovih materialnih vprašanj. Predvsem mora najti turizem svoje mesto v komuni, v prihodnosti pa naj bi se razvijal predvsem v okviru taborjenj in letovanj oz. zimovanj, izletništva, potovanj in pohodov, zborov in izletov.

Zveza tabornikov Slovenije je ena izmed sedmih organizacij v naši republiki, ki se ukvarjajo z mladinskim turizmom. Lani je ta prostovoljna družbena organizacija organizirala 130 taborov (z 8000 udeleženci) ter 10.503 pohode in izlete (121.000 udeležencev), med drugim pa še 45 zimovanj (v zimskih počitnicah)

Predvsem: organizacija in materialna osnova

Za takšen razvoj bo potrebno predvsem dvoje: izpopolnitev organizacijskih oblik, pa tudi materialne osnove. Za taborjenja, letovanja in potovanja mladine je nujno potrebna mreža objektov oz. inventarja za postavitev taborov.

Oprema v letoviščih počitniške zveze (to pa velja v precejšnji meri tudi za ostale organizacije kot npr. za ZTS, PZS, ZPMS, RKS, TVD »Partizan« Slovenije in ZŠ) je zelo zastarela — objekti so v slabem stanju, njihove zmogljivosti so premajhne. V nekaterih krajih, kjer še ni objektov za letovanja in potovanja mladine, bi jih bilo treba zgraditi. Najznačilnejši primer za to je Ljubljana, sicer pa imajo — razen Slovenije — mladinske sprejemne centre že vsa glavna mesta naših republik in nekatera važnejša središča. Ti centri nudijo ekskurzijam in tisti mladini, ki potuje, ugodno bivanje in pomoč pri ogledu mest.

Domovi se vzdržujejo sami (brez dotacij), upravlja pa jih mladina. V naši republiki imamo pravzaprav nekaj takih centrov, in sicer: Dom na Bledu, v Velenju, na Srednjem vrhu in v Bohinju. Čas bi bil, da bi zgradili takšne domove — mladinske hotele tudi v Ljubljani, Mariboru ter v Slovenskem Primorju. Te objekte naj bi v prihodnje gradile organizacije za mladinski turizem, vendar pa naj bi se preusmerile na gradnjo v domačem območju, v svoji komuni. Prednost take gradnje je, da se maksimalno izkoristijo investicijska sredstva, mladina bi sama pomagala pri gradnji s prostovoljnim delom ipd.

Prav gotovo bi nekatere organizacije (kot na primer počitniška zveza) začele same z adaptacijo oz. z gradnjo objektov za mladinski turizem, če bi jim omogočili najemanje dolgoročnih kreditov pod primernimi pogoji.

Velja omeniti — kadar govorimo o objektih za mladinski turizem — da bi bilo treba s posebnimi predpisi utrditi status počitniških domov in ostalih podobnih objektov (ter označiti zdravstveno-vzgojni pomen, ki ga imajo). V zvezi s tem bi bilo treba urediti tudi — seveda na primeren način — plačevanje raznih taks in ostalih dajatev. S posebnimi higiensko-tehničnimi predpisi bi kazalo predpisati osnovne higiensko-tehnične pogoje.

Pa še to: če hočemo povečati udeležbo mladine v turističnem prometu, bi bilo prav, da bi v večjih središčih v naši republiki ustanovili posebne servise za izposojanje opreme za letovanja in potovanja ter ostale turistične opreme. Taki centri naj bi imeli tudi informacijsko službo, ki bi posredovala mladini (po dostopnih cenah) razne informacije, ki bi skrbela za vodniško službo ter nudila ostale usluge.

Predvsem pa: zaradi posebnih funkcij mladinskega turizma je nujna njegova organizirana oblika. Organizacije za mladinski turizem naj bodo tudi v prihodnje osrednji nosilec turističnih dejavnosti mladine. Za razvoj kvalitetnega in masovnega mladinskega turizma pa je seveda zelo pomembno tudi skupno sodelovanje vseh organizacij in ustanov, ki se ukvarjajo s tovrstno dejavnostjo.

Marjana Kunej

SKUPINSKI POUK NA ŠOLI TONETA TOMŠIČA

19. december:

Kazalca na uri v avli moderno zgrajene šole se pomikata proti tri četrt na devet. Blizu vrat sedi dežurna učenka ter pozdravlja goste, ki prihajajo v kratkih presledkih drug za drugim. Vsakega posebej prijazno vpraša: »Kaj pa želite, prosim?« In na njihov odgovor: »Hospitacija je danes,« vljudno pokaže tja na desno.

Tam pred vrati učilnice drugega razreda se zbirajo prosvetni delavci iz ljubljanske okolice. Kakih petdeset jih je prišlo poslušat svojo stanovsko tovarišico.

Zazvonilo je konec prve ure pouka. Zdaj lahko vstopijo. Učiteljica Berta Erkerjeva s prijaznim smehljajem in čudovito mirnostjo pozdravlja hospitante. V klopeh pa prav tako mirno stoje učenci, pripravljeni, da pokažejo kaj zmorejo.

V prejšnjih dneh so si posamezne skupine, ki jih je določila tovarišica sporazumno z učenci, ogledale ljudi in njihovo delo v šoli, v bolnišnici, v obrtni delavnici, tovarni, mehanični delavnici in v trgovini, kar je bilo kratko označeno z napisom na tabli: Delovni ljudje v delavnicah.

Odlična zamisel, kajti v eni uri se je ves razred seznanil s tem, kar so pridobile posamezne skupine pri svojih ogledih. Voditelj vsake skupine je prinesel v šolo tudi risbo, ki je bila izdelana po načrtu učencev samih. Ponosno so opazovali vsak gib tovarišice, ko je polagala na flanelograf značilno šolsko poslopje z drevesom ob strani, bolnišnico z belo prepleskanimi vrati, čevljarja sredi orodja, tovarno z dimnikom, veliko mehanično delavnico, v kateri stoji avto, in končno prodajalno, bogato založeno z živili. V tej uri se je učiteljica umaknila s katedra in prepustila svoje mesto poročevalcem skupin.

Govorili so, nekateri zdržema, drugi s presledki, nekateri so povedali veliko, drugi manj, vsi pa so natanko vedeli, kdo delo vodi in kdo ga opravlja. Ko si jih poslušal, si pozabil, da so to otroci, ki šele poldrugo leto hodijo v šolo. Lepo so oblikovali vodilne stavke, ki jih bodo pozneje zapisali v svoje dnevnike. Z izrednim razumevanjem so navajali lastnosti, ki naj jih imajo ljudje pri svojem delu. »V trgovini morajo biti prijazni postrežljivi,« je pripomnil poročevalec šeste skupine.

S poročili učenci niso bili vselej zadovoljni. Veliko so dodali iz svojega izkustva in odločno odklonili, kar jim ni bilo po volji.

»Jaz bi še dodal, da poznamo tudi učitelje zemljepisa, zgodovine, učitelje prirodopisa...« je dopolnil eden bistrih učencev poročilo prve skupine in takoj je povzela učiteljica: »Predmetne učitelje misliš, kajne?« Zadovoljno je prikimal.

»Zakaj je pripovedoval o akvariju, če so si šli ogledat bolnišnico?« je razsoden učenec kritiziral poročevalca druge skupine. Izkazalo se je, da je ta skupina obiskala le ambulanto.

»Moj očka je povedal, če bi nam pokazali in imenovali vse orodje v mehanični delavnici, bi ga mi tri dni zapisovali v svoje zvezke,« je pripomnil povprečni učenec k poročilu tretje in pete skupine.

»Ni povedala, da v trgovini prodajajo tudi kis,« je samozavestno dodala k poročilu šeste skupine deklica, za katero smo pozneje izvedeli, da je med najbolj pasivnimi v razredu.

Še in še so dopolnjevali, vsak učenec se je javil vsaj enkrat, če ne večkrat. Kako točno so vedeli za tovarne v Sloveniji! Ko bi čas tako neizprosno ne tekel dalje, bi lahko povedali še več, kajti nihče se ni izognil domači nalogi za to uro in vsak si je prizadeval za čim boljši uspeh svoje skupine, vendar pri tem niso odrivali manj sposobnih. Med odmorom mi je potem deček iz prve skupine zaupno povedal: »Jaz bi veliko več poročal, tako da bi bila naša skupina najboljša, pa smo izbrali Janeza za poročevalca zato, da ne bi bil več tako boječ.« Po splošni in zanesljivi presoji učencev res ni poročala najbolje prva skupina, temveč četrta. Poročilo ni bilo predolgo, stavki so bili logično povezani med seboj in vsebinsko bogati. Med drugimi je bil tudi tale? »V prejšnjih časih je tovarno upravljal en sam človek, zdaj jo upravlja delavski svet.«

Za čuda bistro so presojale te glavice, ko je bilo zastavljeno vprašanje, katera od teh delavnic je najvažnejša. Bolnišnica, šola, šola, tovarna, pa zopet šola, šola, kajti vsi delovni ljudje v delavnicah se morajo najprej učiti.

Tudi ura skupinskega pouka traja lahko samo 45 minut, vendar ti odkrije organizacijske sposobnosti učencev, intenzivnost njihovega opazovanja, spretnost izražanja, raznovrstnost zanimanja, stopnjo prizadevnosti, pa tudi pojme, ki morda še niso povsem jasni, ter še mnogo drugega. Same dragocene pridobitve kot povračilo učitelju za dobro zamisel, pravilno organizacijo in neopazno vodenje take oblike pouka.

-k-

KROŽEK MLADIH FOTOGRAFOV (II)

Fotografski krožek pod vodstvom dobrega pedagoga in poznavalca fotografske tehnike nam nudi skoraj neomejene možnosti za estetsko in tehnično vzgojo mladega rodu.

Tokrat nekaj besed o delu v šolski temnici.

Večina fotoamaterjev zaupa končno izdelavo svojih slik poklicnim fotografom. Za amaterja je delo končano v trenutku, ko pritisne na sprožilec svoje kamere. In v resnici je skoraj vse važnejše delo že opravljeno: fotografija že obstaja, čeprav je šele v zarodku. Treba je opraviti samo še laboratorijsko delo, ki zahteva ne le dobrega poznavanja tehničnih podrobnosti dela, marveč — ne nazadnje — tudi solidno opremljen laboratorij, česar si amaterji običajno ne morejo privoščiti.

Kljub temu pa so vsaj trije močni razlogi, ki govore v prid obstoja temnice za učence.

Prvi razlog je nedvomno v tem, da bo marsikak učenec pri delu v temnici našel svoj bodoči poklic, t. j. poklic profesionalnega fotografa, fotoreporterja, laboratorijskega tehnika ipd., s čimer smo dosegli enega izmed osnovnih namenov obveznega šolanja.

Drugi razlog je tehnično izrazne narave. Iz ene latentne slike lahko namreč izdelamo brez števila variant končne slike. Slike so lahko različne po velikosti, po kontrastu, po formatu; lahko poljubno izbiramo površino in barvo papirja in končno lahko res suvereno odločamo o izrezu. Sleherni zahtevni amater ve, da šele v laboratoriju dokončno realizira svojo prvotno idejo — seveda le, če obvlada tehniko dela.

Končno bomo delo v temnici izrabili za vzgojo pravilnega odnosa do dela. Vsako stvar lahko opraviš na dva načina: dobro ali slabo, natančno ali površno. Pravijo, da so n. pr. Švicarji odlični tehniki. Bolje bi bilo, če bi rekli, da so pri delu natančni in da jim je površnost zoprna. Kadar pa opazujemo delo velike večine naših krožkov, se ne moremo znebiti občutka, da nam je površnost že »v krvi«. Naši ljudje često enačijo natančnost z nepotrebno pedantnostjo. Nedvomno je to dokaz precejšnje zaostalosti vsaj v tehničnem oziru. Proizvodi naše industrije pogosto niso taki, kot bi morali biti. Tudi šolniki smo krivi za to, ker nehote vzgajamo površneže.

Učencem je temnica skrivnostna in privlačna, saj je temna, osvetljena le s skrivnostno zeleno lučjo in slike nastajajo v njej — kdo ve po kaki čarovniji. Privlačnost dela nam bo dragocen zaveznik!

Članom krožka, ki žele delati v temnici, bomo najprej teoretično pojasnili potek dela. Nekatere stvari morajo vedeti, še preden prvič vstopijo v temnico. Vedeti morajo, da mora biti temnica vedno skrajno čista in brez prahu. Obiskovalci morajo nositi čiste copate in halje. Po vsakem delu je potrebno obrisati tla z vlažno krpo in skrbno pomiti vso posodo, ki smo jo uporabljali. Steklenice s kemikalijami morajo vedno stati na določenem mestu in morajo biti jasno označene.

V temnici seznanimo učence s postopkom: osvetlitev — razvijanje — prekinjevalna kopel — fiksiranje — pranje — sušenje. Pri praktičnem delu se bo kaj hitro pokazalo, kako težko je izdelovati dobre slike. Fotografije, ki smo jih izdelali, so neostre, nepravilno osvetljene, polne lis in pretrde ali premehke. Učenci prijemajo papir v razvijalcu kar z rokami ali pa s ščipalkami, ki so jih vzeli iz fiksirne kopeli. Dober pedagog ne bo grajal učencev in jim jemal veselja do dela, vendar bo začel tih in vztrajen boj s površnostjo. Učencem bo pokazal mirno in sistematično delo.

Pri vlaganju negativa v masko povečevalnika bo opozoril učence, da mora biti negativ pravilno obrnjen in popolnoma čist. Čisto mora biti tudi steklo na maski. Projekcija negativa na deski naj bo tako ostra, kolikor je sploh mogoče! Ostrimo jo z lupo! Nato se preudarno odločimo za izrez in za velikost slike. Slike naj bodo velike (18 x 24 ali 24 x 30), kajti velike slike nam mnogo jasneje izražajo to, kar smo hoteli s sliko povedati, hkrati pa neusmiljeno pokažejo na sleherno tehnično pomanjkljivost in površnost. Včasih nam format papirja ne ustreza in mirno se odločimo za drugačen format: izberemo si ozko in dolgo sliko ali kakor pač želimo.

Preden vzamemo v roke papir, morajo učenci vedeti, da imamo papir treh gradacij: mehke, normalne in trde. Negativ sam nam najčešče ne pove, kateri papir nam bo ustrezal. Odločili se bomo za poskus. Poskus poteka takole: nastrizimo po tri lističe papirja trde, po tri normalne in po tri mehke gradacije! Lističe polagajmo na najpomembnejše mesto na projekciji in jih različno osvetljujmo. S svinčnikom označimo hrbtno stran lističev glede na gradacijo in na število sekund osvetlitve. (Npr. M-6, N-11, T-19.) Lističe nato popolnoma razvijmo in fiksirajmo, pospravimo papir nazaj v zavitke in prižigimo luč! Pri luči si dobro ogledamo poskusne lističe in po opazovanju se ni težko odločiti za pravi papir in za pravilno osvetlitev. V tem smislu naj poteka ves postopek do sušenja slik! Učenci naj vedo, da drugačnega postopka sploh ni!

Delo je v bistvu preprosto, zahtevne so le podrobnosti, od katerih pa je odvisna kakovost končnega izdelka.

Omenimo le še pripravo kemikalij! Človeka mora boleti srce, kadar opazuje, kako učenci v marsikaterem krožku pripravljajo razvijalec. V navadno — vodovodno — vodo, ki jo segrevajo le po občutku, torej brez toplomera, stresajo posamezne kemikalije, ne da bi se kdo prepričal, če se kemikalije raztapljajo. Za recept, ki ga je zavitku s kemikalijami priložila tovarna, se nihče ne zmeni, češ, saj že sami vedo, kako je treba. Ne glede na to, če je res treba jemati destilirano vodo, ki jo učenci lahko sami pripravljajo, če je treba vodo segrevati prav do tiste stopinje, ki jo predpisuje tovarna, in skrbno paziti, da se vsaka kemikalija dokončno raztopi, preden začnemo raztapljati drugo, je vendarle res, da postanejo učenci z drugačnim delom površni in bodo takšni tudi ostali. Ali si je sploh mogoče zamisliti današnjo kemijo brez točnih meritev, brez dosledne čistoče in brez znanstvenega opazovanja? Vsaka »približnost« je nevzgojna in kvari učenčev smisel za solidno delo na bodočem delovnem mestu, pa naj bo to v tovarni, v laboratoriju, ambulanti ali za pisalno mizo.

»Nezadostno, sedi!« — Take nas vidijo naši učenci. Sliko so izdelali pionirji pri krožku

Še zdaleč ne gre le za priučevanje delovnega postopka pri izdelovanju fotografij, ampak v prvi vrsti za vzgojo odnosa do dela v temnici in s tem do slehernega sistematičnega dela. To je dragocen prispevek k oblikovanju osebnosti delovnega človeka. Razumljivo je, da tako delo zahteva od pedagoga — vodje krožka — dosti potrpljenja in dosti dragocenega časa. Ure v temnici kaj hitro minevajo in še preden nam je uspelo izdelati nekaj res dobrih slik, je minilo popoldne in je že pozen večer. Nismo še tako daleč, da bi ustanove tako delo primerno nagrajevale. Razen tega se mora vodja krožka neprestano potegovati za sredstva za nove aparate, papir, kemikalije, žarnice, filme in za neštete prepotrebne stvari. Kljub vsemu pa je med nami mnogo ljubiteljev fotografije, ki radi posredujejo svoje znanje mladini. Uspe jim dobiti prostor, sredstva in čas — da, celo čas, ko smo najbolj na tesnem.

A propos: manj besed in več dejanj! Časa bi bilo dosti več, ko ne bi bilo toliko dolgih, dolgih in brezplodnih sej in sestankov.

Marijan Cedilnik

Šolska televizija

Na programu so sledeče oddaje:

RDEČA KAPICA

A. Snovne pripombe:

Grimmova pravljica, ki jo ponazarjajo lutke, je namenjena našim najmlajšim za novoletne praznike, ko je vsa njihova duševnost usmerjena v pričakovanju, kaj jim bo prinesel dedek Mraz.

Rdeča Kapica je klasičen primer pravljice, v kateri nista določena ne kraj in ne čas: »Nekoč je bilo...« »Stara mati živi v gozdu, pol ure od vasi...« itd.

Kar velja za večino klasičnih pravljic, tako je tudi za Rdečo Kapico značilna črnobela tehnika risanja značajev. Pozitivni so: mati, stara mati, Rdeča Kapica in lovec, negativen značaj pa je volk, ki je predstavnik hinavščine, zvitosti in hudobnosti ter vsega zlega.

Pravljica je grajena iz naslednjih epizod, ki si brez prave logike skokovito slede: a) Mati in Rdeča Kapica, b) Rdeča kapica in volk, c) volk in stara mati ter Rdeča kapica, č) lovec in volk, d) volkova smrt.

Vrhunec pravljice tvori senzacija rešitve. Dobri je poplačan, hudobni kaznovan.

V novejšem času dobivajo pravljice prizvoke, znanstveno poučne dodatke, čeprav je še vedno osrednji poudarek na otroški fantaziji. Predstavniki tovrstne poučne pravljične literature so med drugimi tudi:

a) Jan Lari: »Karik in Valja«, (prevedena je na slovenski jezik — MK).

b) Herbert Patz: »Abenteuer in Doktor Kleinemachers Garten« in pa »Doktor Kleinemacher führt Dieter in die Welt«. Za oba avtorja je zanimivo, da sta svoje spise izdala skoraj istočasno tako v ruskem kot v nemškem jeziku. Navzlic temu, da omenjeni deli ne vplivata direktno na pravljičnost naših otrok, ker sta namenjeni starejšim, pa vendarle kažeta tendenco k modernizaciji pravih pravljic.

c) V novejšem času je doma in po svetu izšla cela vrsta literature, ki vključuje poleg gradov že letala, rakete in astronavte.

č) Ker črnobela tehnika slikanja značajev omogoča hitrejšo moralno odločitev za otroka od 4. do 8. leta, so klasične pravljice še vedno zaželene, ker so vzgojne.

d) ŠTV oddaja omogoča z Rdečo Kapico kar najbolj naravno povezavo z dedkom Mrazom, ki je prav tako utemeljen z otroško domišljijo.

II. Metodične pripombe:

A) 1. ŠTV oddjaja je namenjena učencem 1. in 2. razreda osnovne šole, vendar pa jo bodo gledali tudi učenci ostalih razredov. Nekateri bodo pravljico in njene zaplete kritično ocenjevali, drugim pa bo koristila zaradi razumevanja zgradbe in vsebinske strukture na sploh.

2. Stvarni pripravi bo potrebna preorientacija pravljice, katere dejanje se dogaja spomladi, na zimski čas, ko nastopa dedek Mraz.

3. Da bi otroci pravljico res doživeli je potrebna predvsem psihološka priprava, po poslušanju pa obsežna psihološka in etična analiza, iz katere naj spontano izzveni moralno ocenjevanje brez sladkobnih in neužitnih dodatkov.

4. Otroci doživljajo pravljico po svoje (fantazijsko) s pomočjo pripovedovalčeve besede. Zanimivo bi bilo izvedeti, kako so jo doživljali s pomočjo lutk, ki v ŠTV oddaji nastopajo.

B) Redakcijo zanimajo vtisi učiteljev o reagiranju učencev v posameznih epizodah bodisi v obliki mimike, bodisi po vzklikih in podobno.

Te vtise učiteljev bomo objavili takoj v naslednji številki Prosvetnega delavca.

KRVNI OBTOK

I. Snovne pripombe:

ŠTV oddaja prične z ljudskim pojmovanjem: »Žalost je strla srce«. »Mačehe imajo kot kamen trdo srce«. »Mojo srčno kri škropite po dolinah in bregeh« itd.

Preko tega preide v pojmovanje biologa, ki mu pomeni srce odlično zgrajeno črpalko, ki poganja kri po telesu:

1. Skica na tabli ponazarja pozicijo srca v prsnem košu.
2. TV film odpira pogled v proces krvnega obtoka: srce, arterija, kapilare, vene in srce.
3. Odlomek TV filma dinamično ilustrira veliki in mali krvni obtok.
4. TV film omogoča nazorne predstave o malem krvnem obtoku alveole in izmenjava plinov.
5. Sledé številni podatki o pomembnosti kapilar.
6. TV slika krvnega omrežja.
7. TV film o kapilarah v plavalni kožici žabe.
8. TV film o krvnem pritisku.
9. Eksperiment o pritisku v odvodnicah.
10. TV slike z grafičnim prikazom različnega pulza živali, kot so: kolibri, vrabec in kokoš — miš, zajec — konj, slon itd.
11. Da bi bile zaznave kvalitetnejše, demonstrira oddaja še živega netopirja, preparat utripajočega srca, skico menjačice, ki sprejema hrano, spužvo in njeno prozorno površino telesa itd. Tudi se spoznamo s Harvevem, ki je prvi dokazal, da teče kri iz srca po odvodnicah in se vrača po dovodnicah in s tem ovrgel Galenovo teorijo, da nastaja kri sproti zaradi učinka hrane v telesu. Sledé slike Malpighija, ki je odkril omrežje kapilar. ŠTV oddaja je s tem zaključena, sledi ji učiteljeva analiza.

II. Metodične pripombe:

A) 1. ŠTV oddaja je najprej namenjena učencem 7. razreda (»Nauk o človeku«), pa tudi učencem 8. razreda osnovne šole (»Razvojni nauk«).

2. Dosledno ustreza nekaterim nalogam pouka biologije:

a) Seznanja učence s človekom z biološko-higienskega stališča.

b) S posredovanjem razvoja živega sveta daje znanstveno osnovo za razvijanje znanstveno utemeljenega pogleda na svet.

c) Oddaji bodo dalje sledili učenci, ki so vajeni vizualnih učnih sredstev, ker vsebuje oddaja različne filmske posnetke, slike in skice.

B) Verbalna razlaga predavatelja je precej zahtevna in predpostavlja temeljito znanje predhodno obravnavanih poglavij stomatologije.

C) Priprava učencev na oddajo je pomembna predvsem s snovnega stališča.

Č) Za redakcijo so koristne pripombe učencev in učiteljev oziroma profesorjev:

1. v vsebinskem oziru,
2. glede verbalne razlage,
3. v čem naj bi bila oddaja bolj ilustrativna in bolj dostopna?

Dodatne pripombe:

1. Sovjetski biološki šolski filmi, katerih odlomke oddaja vsebuje, so najboljši nazorni material, ki ga je redakcija mogla dobiti. Posebno pomembni so zato, ker nudijo nov pogled v tehniko skicnih (trik) filmov, brez katerih bioloških procesov skoraj ni mogoče prikazati.

2. Učitelju biologu svetujemo, da se poveže s slavistom, pri katerem naj bi učenci v istem dnevu pisali kritično oceno oddaje.

3. Zaželeno je, da bi redakcija dobila na vpogled vse spise posameznega razreda. Na zahtevo bomo spise vrnili, sicer pa bomo najbolj značilne objavili v rubriki Prosvetnega delavca.

4. Tovariše biologe prosimo, da nam sporoče, kako so oddajo izkoristili za uvod v poglavje krvnega obtoka, za poglabljanje ali pa za ponavljanje.)

Posebno želimo, da nam povedo, kaj jim v oddaji ni ugajalo in kaj si pri takih oddajah žele boljšega. Tudi bi nam prav prišli predlogi za druge teme iz biološkega področja. Tako nam bo laže sestaviti program za biološki ciklus ŠTV oddaj v šolskem letu 1964/65.

5. Prihodnjič bomo objavili, kako sodeljujejo učitelji in profesorji pri metodični raziskavi ŠTV oddaj v drugih državah.

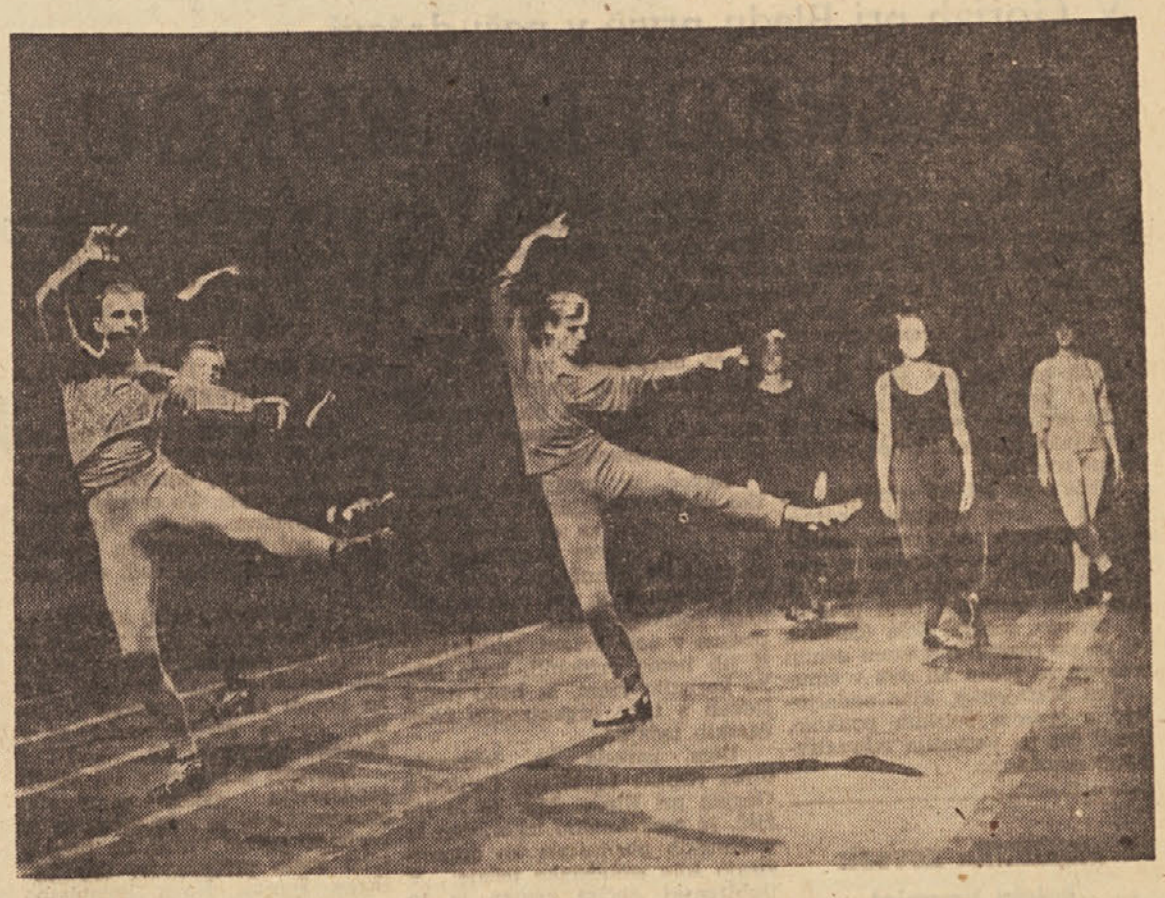

Prizor z novoletne televizijske oddaje »Skice v ritmu«

Atenske razglednice

Spomini na potovanja. Podobni smo otrokom, ki hranijo prgišče školjk, da bi ohranili prizvok morja in duh soline. Raznotere školjke, pa vendar vse tako enake. Tako kot razglednice. Ob njih se ustavlja spomin ter odpriva tkivo, ki ga fotografski trak lahko le zaznamuje.

Ko se vožnja z vlakom prevesi v utrudljivo ždenje, komaj da kdo prisluhne traktatu o antični zgodovini zunaj na hodniku. Perikles, Fidija, Aristotel, Solon, vse vprek. In razočaranje, ker ni videti ravnonosih božic. Takih s sovookimi očmi, z voljnim pogledom Sredozemlja in s spletom težkih, negovanih las. Tudi poslavnih veljakov ni, polnih duha. Kot da je le še v kipih starodavnih mojstrov tisto soskladje duha in telesa. Kako jedko je kanilo vprašanje sredi te čiste znanosti:

»Ali veste, da so postavili Byronu spomenik v Missolongi?«

Nemo začudenje je zmotil lahek korak malega, temnopoltega domačina s turškim profilom. Nerodno in vljudno je rinil prikrit jerbas, iz katerega je dišalo sadje; kakor je on dišal po zemlji.

*

Atene. Skromna postaja III. razreda. Na trgu pred postajo živahen promet, živžav, naokrog nizke, gosto nasejane hiše polpreteklega časa, nad mestom Akropola, kakor zaščitnica. Kontrast dveh tisočletij in pol. Veličina preteklosti nad stvarnostjo sedanjosti?

Z avtobusom do hotela. Nihče ne more prav ugotoviti pravil cestnega prometa. Zdaj vozimo po desni, potlej po levi, tudi po pločniku. Nesreča se bojda ne more zgoditi; ali le tujcem, ki ne »doumejo« prednosti »svobodomiselne« vožnje. V hotelu dobi vsak prospekt z zemljevidom Aten.

*

Ob vznožju Akropole, na južni strani, so bogati ostanki Dionizovega gledališča. Prav tu je antična tragedija zadobila dokončne oblike. Mogočen videz kamnitega gledališča pod blagim sredozemskim nebom se zaje v spomin. Vtisi se naglo vrste in stopnjujejo. Vodič govori priučeno in pavšalno, ponavlja. Z veseljem utečeš iz orhestre med polkrožne, vzpenjajoče loke ter se predaš svojim mislim, ali si poiščeš sobesednika.

Zdi se, da nobena arhitektura ni dala toliko vedrine in prostosti.

Zibelka gledališča.

In že 5 stoletij pred našim štetjem ni bilo Dionizovo gledališče le središče mitoloških čaščenj, ampak tudi važna arena etičnih in družbenih navzkrižij. Pri dvomljivemu Evripidu še najbolj. Pomembno je eno: pri tem so sodelovali ljudje vseh nravi in čudi, od okoliškega kmeta, atenskega obrtnika in trgovca, do aristokrata. Navzkrižje etike, politike je zajelo vse.

Zibelka demokracije. Čut za svobodo, opojna radost nad življenjem. Nekoč.

Ali pa je le v nas takšna predstava?

Pa vendar je Aishil zapel himno življenju:

»Raje bi obdeloval zemljo zaničevanemu kmetu, ki komaj živi, kakor da bi vladal kopici ubitih mrličev.«

Bližnji Odeon Heroda Atika kljub vsej podobnosti in novodobni konservatorski spoliranosti ne daje tistega preprostega in pristnega vtisa, ki vzbuja praznično razpoloženje, kot Dionizovo gledališče. Zdaj je Odeon bolj v časteh, ko imajo vsako leto bogate glasbene prireditve na prostem.

*

Akropolis — »gornje mesto«, pravzaprav vsako utrjeno mesto na vzpetini, na griču. Ponavadi pa zaznamujemo s tem imenom atensko Akropolo. Atenska Akropola je edinstvena. Je pojem, ki ga doživiš mimo knjig. Doživetje za vsakogar brez reklame. Tudi za tiste, ki so brez posluha za likovni genij preteklosti, ki se ob vsem dolgočasijo.

Obstati moraš pri Propilejah in opazovati ljudi. Njihovi obrazi in polt razodevajo vse smeri sveta. Ko si ogledujejo Eretheion in stopajo skozi cello Partenona, razpoznava ta ali oni pradavno podobo Evrope. Nikoli obrabljeno: zibka evropske civilizacije.

Šele ko se oko nasiti razkošja, se pogled razpotegne preko obzidja tja v valujoče mesto, ki prehaja skoraj neopazno v Pirej. Šele od tod se razpne planjava Aten v velemestne razsežnosti. Sečišče tisočletij z vso težo, ki jo skrivajo številke zgodovine. Splet stoletij in stoletij. Ali preteklost živi v nas. V svojem najboljšem.

*

Zvečer je videti Akropola čisto drugače. Če jo gledate iz bizantinske četrti v lučeh pisanih svetlobnih efektov, zadobi drugačen prizvok — temu sladkobno turistični, onemu romantični. Toda nekaj je v tej svetlobni igri našega stoletja reklam, kar ne daje pristnih dimenzij, kar ni v sozvočju z vtisi z Akropole.

Vrvež v bizantinski četrti kljub pozni uri ne preneha. Radoživo življenje pred praznikom potegne tujca v vrtinec. Tu je vse bolj preprosto kot v ekskluzivni trgovski četrti v centru. Ljudje vpijejo, prodajajo, se veselijo, vse v živahnem ritmu, vendar brez tiste vsiljivosti, ki tako kazi Apenince. Nek domačin je pripravljen, da te povede do Schliemannove vile v središčni četrti. Ljudje so prijazni. Toda nemške govorice ne prenesejo. Vsak drug jezik je dobrodošel. Ko zvedo, da si Jugoslovan, se jim razpotegnejo lica. Tudi ustrežljivi so. In skromni. Nekdo ima sestro poročeno v Skopju. Ali jo poznam?

*

Ko vlak brzi proti Solunu in izginjajo obrisi orientalsko pisanega mesta in Akropole, spomin ne more na mah uskladiti vseh doživetij. Beseda epika sedanjosti bi hotela dopolniti doživetje Grčije danes. Grčije kot jo opisujejo Venezis, Sfakianakis, Seferis, kot so jo nekoč podajali Sofokles, Herodot, Platon. Lastno doživetje kvasi misli v nova spoznanja. O starem in novem.

Igor Gedrih

VPRAŠALI SMO — UČENCI ODGOVARJAJO

ŠTV oddaja: »Ljubljansko barje«

Osnovna šola Toneta Čufarja v Ljubljani: 4. b razred:

I. Kaj so učenci o vsebini oddaje že vedeli?

A) »Jaz sem že prej vedel, da obstaja Ljubljansko barje. Ko sem bil star komaj 5 let, sem se že vozil na Ig. V četrtem razredu sem zvedel, da je na Ljubljanskem barju mnogo šote in rastlin, prosil pa bi vas, da bi pokazali o tem kaj več.

Videl sem tudi, kakšne ogrlice so nosile žene mostiščarjev, rad pa bi videl, kako so živeli?

Razumel pa nisem, katere rastline so gojili in kako so se vozili s čolni?

Ljubljansko barje ste premalo pokazali, zato bi vas prosil o tem kaj več.«

B) »O Barju sem slišala že v drugem in tretjem razredu. V četrtem smo govorili, da je Barje močvirnato in ga bodo izsušili.«

C) »Povedali so nam, da ima Barje črno prst in spada v Alpski svet.«

Č) »Učili smo se že, katere reke tečejo po Barju.«

D) »Vem, da je bilo Barje nekoč veliko jezero in da so bila na njem mostišča, v katerih so živeli mostiščarji.«

E) »Mostiščarji so živeli na Barju pred 4000 leti.« (?)

F) »Zvedeli smo o življenju na Barju pred 3000 leti.« (?)

II. Kaj so novega zvedeli?

A) »V oddaji sem spoznal rastline, zato sem napeto poslušal. Tudi nisem vedel, da žive še danes na Barju želve.«

B) »Prvič sem videl, kako kopljejo šoto in razne predmete mostiščarjev.«

C) »Spoznala sem, kako lepljive rastline love žuželke.«

Č) »Videl sem, kako so izdelovali igle iz ribjih kosti.«

D) »Sedaj so se domenili, da bodo Barje izsušili in naredili zelenjadni vrt za Ljubljano.«

III. Naivne in netočne ugotovitve:

A) »Pri tej oddaji sem videl marsikaj novega. Tudi stare izdelke mostiščarjev, kako režejo šoto, razne živali in rastline in to, da Barje tudi poplavlja.«

B) »Nekoč so tam živeli mostiščarji ali koliščarji, ki so se naselili na jezeru. Ko je bila zima, so v led zabili kole, ki so jih napravili deloma sami, deloma pa bobri.«

IV. Česa niso razumeli?

A) »Točno nisem razumela, kako morejo živeti na Barju domače živali in kje se pasejo, ko je vse samo močvirje.«

B) »Nisem razumel, kako neka rastlina, ki se je ne spominjam, obdrži žuželke na listih?«

C) »Ne vem, kako je nastala šota.«

Č) »Razumel nisem, kako so se mostiščarji branili pred divjimi zvermi?«

D) »Kar so pokazali, sem vse razumela.«

V. Kaj so si zapomnili?

A) »Od oddaje sem si najbolje zapomnil, kako režejo šoto z ostrimi lopatami.«

B) »Prej nisem vedel, kako pridobivajo šoto.«

C) »Najbolj so mi bile všeč živali Ljubljanskega barja.«

Č) »Ob jezeru so živele živali, ki so že izumrle. Ohranile so se le nekatere.«

D) »Najbolj sem si zapomnil o želvah.«

E) »V spominu mi je ostalo orodje mostiščarjev in kako so ubijali živali.«

F) »Zapomnila sem si prašičke in živinorejo z Barja.«

G) »Nikdar ne bom pozabil, kako so mostiščarji gradili hiše.«

VI. S čim niso bili zadovoljni?

A) »Mislim, da je bilo premalo prikazano življenje mostiščarjev in starih živali.«

B) »Več bi lahko pokazali, kako kopljejo šoto.«

C) »Premalo slik je bilo, kako se mostiščarji prevažajo po jezeru.«

Č) »Ni bilo zadosti rastlin, ki so nekoč rastle na Barju.«

D) »Preveč so kazali pokrajino, ki jo že poznam.«

VII. Kaj jim je bilo najbolj všeč?

A) »Najbolj so mi ugajale slike starih živali.«

B) »Zanimive so bile želve in medved.«

C) »Najbolj so mi bile všeč želve.«

Č) »V oddaji sem spoznal nove rastline, zato sem napeto prisluhnil.«

D) »Najbolj mi je ostalo v spominu Barje, ki ga je bilo videti v celoti.«

VIII. Kaj naj bi bilo v oddaji bolje?

A) »Mnogo več bi rada zvedela o življenju mostiščarjev.«

B) »Več bi morali pokazati o njihovih izdelkih in »kako sušijo barje«.«

C) »Predlagam, da bi več povedali o življenju takratnih prebivalcev.«

Č) »Več bi moralo biti o živinoreji, o mostiščarjih in kako žive živali.«

D) »Lahko bi pokazali, kako izsušujejo Barje.«

IX. Kaj sodi o oddaji učiteljica?

»K oddaji sem morala pripeljati učence popoldne, ker so jo dopoldne gledali učenci osmih razredov in ni bilo prostora.

Pri oddaji nismo bili sami, ker so jo gledali tudi učenci varstvenih oddelkov. Zaradi tega sem morala opustiti uvodne pripombe, ki so bile namenjene samo mojim učencem.

Škoda, da nismo pravočasno dobili Prosvetnega delavca, v katerem je sicer podrobna razlaga vsebine vsake televizijske šolske oddaje.

Ker smo se o Barju učili prav v tem času, je oddaja poglobila znanje učencev iz tretjega razreda, obenem pa je služila kot uvod v širšo temo četrtega razreda.

Oddaja je bila zanimiva, dovolj jasna in razumljiva. Za učence, ki nimajo doma televizijskega sprejemnika in niso vajeni televizijskih oddaj, je bila »prehitra«. Mogoče pa smo jih razvadili z diafilmi, pri katerih dinamiko in tempo sami uravnavamo.

Pripombe učencev o oddaji so nakazale celo vrsto problemov, na katere bom morala biti pozorna pri nadaljnji obravnavi Ljubljanskega barja.

Ker o vsebini nisem bila seznanjena, sem porabila več časa za analizo, kot bi ga sicer, ker bi marsikaj lahko razložila v pripravi na ŠTV oddajo.« (Stojšin Julijana).

Komentar urednika ŠTV rubrike:

Učenci 4. b razreda osnovne šole Toneta Čufarja v Ljubljani so nam s svojimi pismenimi ocenami ŠTV oddaje »Ljubljansko barje« dali kar lepo število sugestij za naše nadalnje delo.

Tisti, ki boste sodelovali z našo redakcijo, boste verjetno probleme zreducirali za učence nižje stopnje in jih v marsičem dopolnili za učence višje stopnje.

Splošni zaključek:

Oddajo je gledalo 28 učencev in sicer: 13 ž in 15 m.

Njihove želje so najboljši zaključek za korekturo take oddaje:

Več o mostiščarjih in domačih ter divjih živalih: 9 ž in 12 m: 21.

Več o šoti in pridobivanju: 1 ž in 1 m: 2.

Več o rastlinah: 1 ž: 1.

Več o Ljubljanskem barju: 1 ž: 1.

Zadovoljni z vsem 1 ž in 2 m: 3.

75 odstotkov učencev želi zvedeti več o življenju mostiščarjev, o divjih živalih, ki so takrat živele in o živalih, ki so jih že udomačili.

Statističen podatek je vse preveč skromen, da bi iz njega lahko izvajali zadovoljive posplošitve: en sam razred in samo 28 učencev.

Upravičeno pa lahko, da so ugotovitve zaradi psiholoških posebnosti doživljanja učencev te starostne stopnje približno veljavne tudi za mnoge učence 4. razreda v drugih osnovnih šolah.

Učenci tega razreda so prišli iz 3. razreda iste šole. Za ta razred osnovnih šol v Ljubljani pa vemo, da obravnavajo Ljubljansko kotlino. Čeprav so že seznanjeni z življenjem mostiščarjev, si vendar želé v 4. razredu zvedeti še več, dasiravno so si ogledali oddelek Narodnega muzeja, ki je bogat na izkopaninah in številnih nazornih zgodovinskih podatkih prav za to zgodovinsko obdobje.

Zato lahko upravičeno domnevam, da bi se mnogi učenci izven ljubljanskega teritorija pridružili mnenju svojih tovarišev omenjene šole posebno še zato, ker jim je tematika nova in jo bodo obravnavali šele pozneje.

Za kritične realiste je značilno, da jih izredno zanimajo zgodovinski dogodki, ki so polni različnih akcij in pa divje živeče živali ter njihovo življenje v boju za obstanek. Imajo pa zelo nejasne časovne predstave.

Ne pozabite si ogledati naslednjo ŠTV oddajo PUŠKA IN PERO.

Sodelovali bodo: Desanka Maksimović, Branko Copić in Matej Bor. O njej pa v prihodnji številki Prosvetnega delavca podrobno.

Ne pozabite! Naš naslov je: Redakcija šolske televizije RTV Ljubljana — Tavčarjeva ulica.

Janez Tomšič

SREČNO, KEKEC!

Naša filmska proizvodnja kvantitetno ni bogata, vendar pa je dosegla nekaj lepih uspehov (Veselica, Ples v dežju, Balada o trobenti in oblaku, Samorastniki). Prav tako smo lahko zadovoljni z nekaterimi mladinskimi filmi (Kekec, Ti loviš, Kala, Srečno, Kekec) pa z onimi, ki tako ali drugače pripovedujejo o življenju mladih ljudi kot npr. Vesna, Ne čakaj na maj, Dolina miru, Nočni izlet, Dobro morje idr.

Za prvega Kekca je značilno, da se je uvrstil na četrto mesto med najbolj obiskanimi filmi, in pa, da je bil v Benetkah nagrajen kot najboljši mladinski film. Režiser Kekca Jože Gale se nam je predstavil letos z novim filmom (prvim slovenskim mladinskim barvnim), ki ga je imenoval Srečno, Kekec. Vsi, ki smo gledali prvi film — zgodbo o bistrem, nagajivem in pogumnem dečku — smo bili prepričani, da bomo tudi tokrat zagledali na filmskem platnu našega starega znanca. Bili pa smo rahlo razočarani...

Pa ne morda zaradi igre, kajti tokrat je bila pred kamerami vrsta zares dobrih igralcev — od glavnega junaka, ki ga je upodobil Velimir Gjurin, Mojce (Blanka Florjančič) in Rožleta (Martin Mele) do odraslih igralcev (Bert Sotlar, Ruša Bojčeva, Stane Sever). Film ima namreč določene pomanjkljivosti. Lahko bi rekli, da mu manjka ena dimenzija: iskrivost, veselo vzdušje, otroškost. Krivde za to ne moremo naprtiti niti igralcem, niti režiserju, temveč — scenariju. V filmu pogrešamo pravzaprav pravljičnosti. Edini tak motiv je čudežna roža, ki vrača slepim vid, pa morda še motiv z volkom. Posebno so mučni presledki v nekaterih prizorih, kjer si sicer tega ne bi želeli — domislicam pa, ki naj bi ustvarjale vedro razpoloženje, se ne moremo smejati, ker so banalne. Nekajkrat vsaj volk, ki ga Kekec imenuje Bučman, reši situacijo in prežene dolgčas... Dialog je včasih prisiljen, kljub temu pa moramo priznati filmu nekaj lepih domislic. Žal nam je le, da jih je premalo in da je Kekec včasih le navihanec z ulice, ne pa naraven, kmečki pobič, nagajivec, kakršen je bil v prvem filmu. Tudi nova Kekčeva popevka je manj pevna od prve in kdo ve, če bomo tudi to žvižgali toliko časa.

S filmom lahko rečemo da smo zadovoljni, čeprav mu manjka topline in čustvenosti, iskrivosti in nagajivosti. Otroci radi gledajo mladinske filme, zato so ga tudi veseli — učiteljem pa naj velja opozorilo: film je na programu, zato ne zamudite priložnosti za filmsko vzgojno delo.

Tone Partljič

V Gorjah pri Bledu prvič v naši državi

RAZREDI NA SNEGU

Naloge telesne vzgoje so v reformirani šoli še posebno pomembne pri vzgoji mladega človeka. Učni načrt za ta predmet predvideva med drugim tudi smučarske tečaje. Le-teh naj bi se udeležil med osemletnim šolanjem vsak učenec vsaj enkrat. Namen teh tečajev je, da se učenci pod vodstvom strokovnjaka-pedagoga nauče smučanja in se tako telesno okrepe ter duševno spočijejo.

Tečaji za šolsko mladino so postali v vseh naprednih evropskih državah že tradicionalni. Pobudo za t. im. »razrede na snegu« so dali Francozi. Pri njih se namreč v zimskem času preselijo mnoge mestne šole (celotne, ali pa po razredih) z vsem učnim osebjem za teden ali dva v smučarske postojanke, kjer nadaljujejo z rednim šolskim poukom, prosti čas pa posvetijo rekreativnemu smučanju.

Pri nas je bilo v lanski zimi (v semestralnih počitnicah) organiziranih pet smučarskih tečajev, ki pa se jih je od 6.104 učencev — kolikor jih je v desetih osnovnih šolah v ljubljanski občini Center — udeležilo le 416. Izdatki za udeležence teh tečajev so bili razmeroma majhni: 800.000 dinarjev (sredstva pa so prispevale šole, starši učencev in družbene organizacije).

Zavod za prosvetno pedagoško službo Ljubljana I je na pobudo oddelka za družbene službe občine Center organiziral letošnjo zimo smučarske tečaje za učence osnovnih šol v času rednega šolskega dela; to je prvi poskus v naši državi. Izkušnje, ki si jih bomo pridobili, bodo lahko koristile vsem, ki bodo nadaljevali s tako organizacijo smučarskih tečajev.

Dom zavoda za letovanje otrok (ObLO Ljubljana Center) v Gorjah pri Bledu, kjer je 75 ležišč, je maksimalno izkoriščen le v zimskih počitnicah, ko organizirajo šole smučarske tečaje. V ljubljanski občini center je 10 osnovnih šol in ena gimnazija — vsaka pa bo poslala na sedemdnevni smučarski tečaj po 60 učencev. Prva skupina (iz vzgojnega zavoda Frana Levca) je odšla na smučanje v začetku druge polovice decembra, za njo pa se bodo zvrstile še skupine iz ostalih šol.

KDO SE LAHKO UDELEŽI TEČAJEV?

Rekli smo že: dom v Gorjah lahko sprejme približno dva šolska razreda. Učence, ki se bodo udeležili tečajev, izbirajmo skupinsko, tj. po razredih. Najbolje bo, da šole organizirajo medrazredna tekmovanja. Razred oziroma oddelek, ki bo dosegel najboljše uspehe v učenju, disciplini v šoli in izven nje, v odnosu do dela, do součencev in učiteljev, v izvenšolskih aktivnostih — se bo lahko udeležil sedemdnevnega tečaja. Tak način izbire (da gre ves razred na smučarski tečaj) bo vzpodbudil ves razredni kolektiv. Slabši učenci se bodo potrudili, da bodo dosegli boljše učne uspehe, boljši pa jim bodo pomagali pri učenju in ostalem šolskem delu. Vsaka šola naj v ta namen določi ali izvoli posebno tekmovalno komisijo, ki bo pregledala rezultate vseh razredov in določila dva najboljša razreda za tečaj.

V začetnih smučarskih tečajih se seznanjajo učenci z osnovno šolo smučanja. Vzporedno s praktičnim poukom na snegu sprejemajo tudi prve vtise o lepotah gorskega sveta, o nevarnostih v gorah itd. V nadaljevalnem tečaju se učenci, ki že obvladajo osnovno tehniko krmarjenja, seznanjajo s treniranjem, učijo se težjih elementov in se tako pripravljajo na tekmovanje — kasneje pa jim bo smučanje pomenilo zdravo rekreativno aktivnost.

Poleg učenja posameznih elementov iz tehnike smučanja pa je treba misliti tudi na izlete, večerna predavanja (o nevarnosti v gorah, o snegu in mažah, smučarski opremi itd.) in zaključno tekmovanje. Poleg smučanja je treba organizirati tudi sankanje, in sicer za tiste učence, ki nimajo smučarske opreme, pa tudi za tečajnike, ko bodo po tretjem dnevu smučarskega tečaja že nekoliko utrujeni.

Za normalno in nemoteno delo smučarskega tečaja je potreben določen dnevni red, v katerem je za slabe učence odmerjen tudi čas za obnavljanje učne snovi iz predmetov, v katerih so pokazali slabe učne uspehe. Pri tem jim pomagajo tudi boljši učenci ob pomoči pedagoških vodij.

Ni dvoma, da gre pri smučarskem tečaju (poleg pouka smučarskih elementov) tudi za vzgojno izobraževalne naloge, za pospeševanje vsestranskega telesnega in duševnega razvoja mladine, za razvijanje njene sposobnosti in interesov, predvsem pa za navajanje na smiselno in prijetno življenje v družbi mladih ljudi, ki je lahko šola za življenje v družini in širši skupnosti.

PROBLEM ŠT. 1: SMUČARSKA OPREMA

Uspehi so odvisni od mnogih činiteljev, predvsem pa od strokovnega kadra, kateremu je zaupana mladina. To osebje opravlja odgovorne naloge, ki terjajo poleg požrtvovalnosti in ljubezni do dela z mladino tudi določeno znanje.

Za smučarski tečaj s 60 učenci sta potrebna dva pedagoška vodja ter najmanj štirje smučarski učitelji oziroma vaditelji, ker so pogoji za delo ugodni le tedaj, če so učenci razdeljeni v skupine (od 12 do 15).

Največji problem v tej akciji predstavlja nakup smučarske opreme. Le-ta je zelo draga in je verjetno glavni vzrok, da imamo tako malo privržencev smučarskega športa. Nova kompletna smučarska oprema za enega učenca stane od 30 do 40 tisoč dinarjev — ta izdatek pa je za povprečno družino prevelik. Da bi pomagali socialno šibkim učencem se je ZDPM ljubljanske občine Center obvezala, da bo kupila iz svojih sredstev 30 parov smuči, medtem ko bo svet za telesno kulturo te občine poskrbel za nakup 25 do 30 parov smučarskih čevljev. Smuči in čevlji bodo v domu, kjer jih bodo ob minimalni odškodnini posojali tistim učencem, ki ne bodo imeli svoje smučarske opreme.

Občinski zavod za letovanje otrok bo prispeval del stroškov za prehrano učencev in prevoze z avtobusi (do Gorij in nazaj).

Pred temi tečaji je važno, da poskrbijo šole, da bodo udeleženci tečaja zdravstveno pregledani. Otrok, ki se ne more izkazati, da je zdravniško pregledan, ne sme na smučarski tečaj — udeležiti pa se ga ne smejo tudi tisti, ki so bolni oziroma nesposobni za tečaj.

Prav je, da učence pred tečajem fizično pripravimo. Za to bodo poskrbeli učitelji telesne vzgoje, ki bodo vključili v svoje učne ure take vaje, ki bodo otroke telesno okrepile.

Da bi tečaji uspeli, jih morajo podpreti predvsem starši otrok in šolska mladina, pri tem pa naj bi sodelovale tudi vse družbenopolitične organizacije, posebno pa tiste, ki skrbe za mladino.

Prof. Jože Beslič

»ISKRINA« novost: šolski komplet merilnih instrumentov

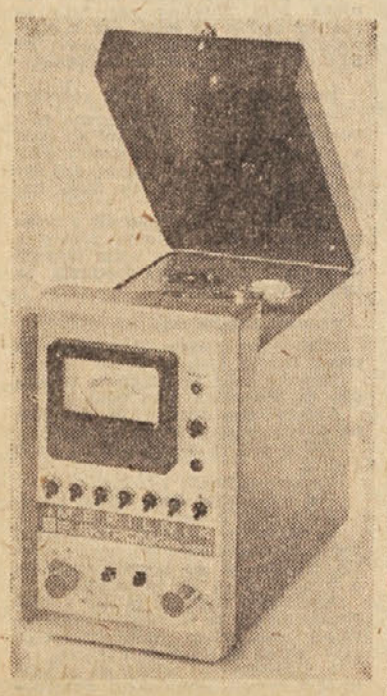

Nazornega praktičnega pouka elektronike si ne moremo predstavljati brez najnujnejšega merilnega instrumentarija.

Redke šole so dobile po vojni sicer nekaj instrumentov, kar pa ne zadošča potrebam. Večina teh instrumentov je uvoženih, za nakup celotnega osnovnega kompleta pa je treba ponavadi odšteti tudi po več milijonov, kar je pri sedanjem finančnem stanju mnogih šol — razumljivo — nemogoče.

Novica, da bo podjetje »Iskra« izdelalo v kratkem prvo serijo šolskega kompleta merilnih instrumentov, je prav zato toliko bolj razveseljiva. Komplet bo sestavljen iz desetih instrumentov (elektronskega voltmetra, RC generatorja, VF generatorja, preizkuševalnika tranzistorjev, stabiliziranega usmernika, osciloskopa, kondenzatorskega izbiralnika, merilnika elektronk ter uporovnega izbiralnika). S temi instrumenti bo mogoče izmeriti vse električne vrednosti in zgraditi (na osnovi ustreznih električnih merjenj) druge instrumente ter naprave (kot npr. radioaparate, televizorje ipd).

Oblika instrumentov je moderna. Izdelani so iz domačega materiala, zato ne bo težav z rezervnimi deli. Ta komplet bo »Iskra« dopolnjevala v prihodnje še z instrumenti s področja televizijske tehnike, industrijske in nuklearne elektronike idr.

Šolski komplet merilnih instrumentov bo stal (brez občinskega prometnega davka) 640 tisoč din, kar pravijo v »Iskri«, da je poceni.

m k

Državna založba Slovenije

PRIPOROČA SVOJI NAJNOVEJŠI IZDAJI:

KREČIČ — ŠUŠTERŠIČ:

PTICE SLOVENIJE

kartonirano 1120 din
platno 1460 din

STRGAR:

LONČNICE

kartonirano 1600 din
platno 1800 din

Novoletna voščilnica vuzeniških pionirjev — originalni linorez

Zvezde dopoldne

Četrt ure v prvem jugoslovanskem planetariju

V prvem nadstropju ljubljanskega prirodoslovnega muzeja gostuje edini jugoslovanski planetarij. Okrog 6000 obiskovalcev je bilo že tu pred mano, 178 razredov z raznih šol — ne le iz Slovenije, temveč tudi iz drugih republik.

Sedem na enega izmed sedeminštiridesetih stolov, razporejenih v krogu, pod snežno belo kupolo, ki se nekaj minut kasneje spremeni v umetno nebo... Predstojnik planetarija prof. Miroslav Črnivec pripoveduje o tej napravi, vredni devet milijonov. O votli krogli z 31 projektorji, v katerih so kovinske ploščice s 5000 vrezanimi zvezdami. Le-teh je torej toliko, kolikor jih vidimo s prostim očesom, kadar je nebo jasno.

Predstojnik planetarija prof. Miroslav Črnivec pripoveduje in kaže

Ta krogla, ki je glavni del planetarija (last ljubljanske FAGG), vam »pričara« tudi galerijo planetov — od Sonca, do Jupitra in Saturna. Še bolj zanimivo je, da si lahko obiskovalec ogleda v dveh minutah to, kar bi moral opazovati v naravi 24 ur: dnevno gibanje zvezd stalnic. Kogar zanima (in ima štirideset minut časa), se lahko seznani z značilnostmi našega poletnega in zimskega neba, s podobo zvezdnega neba na severnem tečaju in na ekvatorju...

Za šole je prav gotovo najbolj privlačno, da je možno v planetariju nazorno pojasniti vse osnovne zemljepisne pojme, kot npr.: obzorje in nebo, orientacija s pomočjo Sonca ali po zvezdi Severnici, Lunine mene, dnevno in letno gibanje Sonca, njegov položaj v različnih letnih časih idr.

Prof. Črnivec pripoveduje tudi o dodatnih projektorjih, ki omogočajo ponazoritev nebesnega meridiana, pa ekliptike, ekvatorja, navideznega horizonta, Rimske ceste, posameznih planetov idr. In še ena posebnost: v tem planetariju se lahko seznanite tudi s precesijskim gibanjem svetovne osi...

Svojevrstno doživetje je gledati jasno nebo sredi dopoldneva — medtem ko je zunaj oblačno — zvezde na njem ter poslušati prijeten glas pojasnjevalca in poltiho muziko.

-jan

Ali že veste, da...

...prejema v tem šolskem letu v SR Sloveniji štipendije 34,5 % vseh študentov (ali 3143)), ki dobivajo povprečno 10.671 din. Poleg teh je tudi 329 študentov, ki imajo plačan študijski dopust. Na vsakega izmed njih pride povprečno 37.000 din mesečnih dohodkov.

...se je delež šolstva (brez visokega) v narodnem dohodku povečal od leta 1956, po je znašal 2,4 %, na 4 % v preteklem letu. V istem obdobju se je povečal delež osebnih dohodkov za 1 %, materialni izdatki le za 0,2 %, investicije pa za 0,4 % narodnega dohodka.

...je v naši republiki 17 zavodov za prosvetno pedagoško službo, v katerih je 111 strokovnih sodelavcev. Na območju petih do osmih občin delujejo zavodi: Maribor, Murska Sobota, Ljubljana-Vič, Ljubljana I. ter Celje.

...narašča v visokem šolstvu število diplomantov mnogo hitreje kot število vpisanih. Tako je npr. od leta 1951—61 naraslo število študentov za 72 odstotkov, število diplomantov pa za več kot 100 %. Povprečna študijska doba se je (v letih 1958—62) skrajšala za več kot 13 mesecev.

...so imele šole lani 1636 milijonov din (ali 7,3 %) dohodkov iz lastne dejavnosti. Od tega so prispevale industrijske šole 1036 milijonov din (od proizvodnje v svojih delavnicah), 600 milijonov pa njihovi domovi v obliki prispevkov dijakov za prehrano.

...je bil v preteklem letu povprečen osebni dohodek na zaposlenega v šolstvu v SR Sloveniji 46.790 din. V osovnem šolstvu je bilo to povprečje 44.181 din, v šolstvu II. stopnje pa 53.492 din.

...je bilo 1950. v naši republiki enajst šolskih dispanzerjev, lani pa sedemdeset. V polni meri je opravljalo svoje delo le 30 ustanov, 20 pa jih ni opravilo niti enega pregleda šolskih otrok na leto.

M. K.

PROSVETNI DELAVEC

List izdaja republiški odbor Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije — Izhaja štirinajstdnevno med šolskim letom — Urejuje uredniški odbor — Odgovorni urednik Drago Ham — Naslov uredništva: Ljubljana, Kopitarjeva 2, telefon 33-722 int. 363 — Naslov uprave: Ljubljana, Nazorjeva 1, telefon 22-284 — Poštni predal 355-VII — Letna naročnina 600 din, za šole in ustanove 1200 din — St. tek računa 600-14/608-16 — Tiska ČZP »Ljudska pravica«

S knjižne police

Francoise Sagan — Cez mesec, leto dni...«. Tretje delo Francoise Sagan, roman »Čez leto, mesec dni...« se v nečem razlikuje od prejšnjih, kar so nekateri kritiki napačno smatrali za »prelomnico« v njenem pisateljevanju; tokrat se Saganova ni omejila na malo število nastopajočih — na ljubezenski trikotnik, marveč je zajela večje število pariške bulvarske mondene sredine. Ostal je torej isti ozki krog ljudi in ista problematika, le da je pisateljica razpotegnila resignirano erotično iskanje in motiv izbire napačnega partnerja na širši krog ljudi, ki se med seboj razlikujejo le po letih in izkušnjah, ne pa po pripadnosti. Erotični hedonizem tudi v tem delu nima tistega življenjskega diapazona, ki bi v širini sodobnih in značilnih življenjskih pojavov zaobjel mnogo bolj zapleten in pogojen pojavni svet, kot ga je enovalentno podala Saganova kot nekako »objektivno psihološko skico« na določeno temo. Če so ji kritiki priznavali slogovno spretnost, pa je ob romanu »Čez mesec, leto dni...« treba ugotoviti glede stila precej ohlapnosti in dosti pisateljske rutiniranosti. Ni potreba posebej naglasiti pesimizma, ki izvira iz brezciljnosti opisane sredine. Tudi ta roman à la mode v prevodu R. V. bo komercialno uspel med bralci. Za založbo Lipa je napravil čedno opremo Milan Arnež.

Serge in Anne Golon — »Angelika«. Ceprav bi imena zakoncev Anne in Serge Golon zaman iskali med priročniki sodobne književnosti, pa sta z romanom »Angelika« postala priljubljena med določenim krogom bralcev v Franciji in drugod. Statistika pove celo o tem, da so roman prevedli v 15 jezikov, da je 35 milijonov bralcev seglo po pustolovsko-zgodovinskem romanu, da je bila »Angelika« v Nemčiji celo nekaj tednov bestseller, seveda med ljubitelji pustolovskih pripetij.

Anne in Serge Golon sta s pustolovsko-zgodovinskim romanom »Angelika« nekje nadaljevala tisto, kar je pred 120 leti s pisateljsko formulo ustvaril Alexandre Dumas-oče z mušketirji in Monte Cristom. Galona sta se poslužila sodobnih virov zgodovine 17. stoletja ter z rutinirano pisarsko roko postregla z galantnostmi dobe sončnega kralja Ludovika XIV., poskrbela sta za napeto pripoved — pri tem pa zapazi pazljivejši bralec dvojni stil — za dimenzionirano podobo dobe v pustolovsko romansirani obliki ter pripravila nekaj dražljivosti, vedoč, da bo to godilo ljubiteljem pustolovskega romana. Črno-beli tehniki se nista mogla povsod izogniti. Spretnim, pa tudi nezahtevnim dialogom je dodan ščepec svobodomiselnosti, trkanja na človeško pravost in človečnost, vendar se ob tem bolj odraža sodobni osebni pogled obeh piscev kot pa živa govorica in miselnost tedanjih ljudi, vsaj v mnogih primerih. Ves ta zvarek na več kot 1200 straneh pa naj bi predstavljal delo, ki naj mimo suhih zgodovinskih knjig in faktografije oživi podobo neke dobe v širokih dimenzijah, nevsiljivo, zanimivo ipd. Res, šolarjem in še komu utegne biti bolj simpatičen roman v dveh zajetnih knjigah kot lekcija zgodovine, zasnovane na znanstvenih objektivnih temeljih. Menda ni potrebno poteg niti črte med osnovnima namenoma zgodovine in pustolovsko-zgodovinsko beletrijo. Kljub vsemu, kar sta pisatelja povzela iz zgodovine, pa »Angeliki« manjka tisto, kar je osnova literarnega dela: estetika. Založba Lipa je natisnila roman iz komercialnih nagibov.

Angelo Colleoni — »Krošnja nad reko«. Založba Lipa je v prevodu P. S. natisnila »roman« sodobnega italijanskega pisatelja Angela Colleonija »Krošnja nad reko«. Gre za nekako mešanico potopisa, reportaže in povesti, ki podaja nam malo poznano življenje v Srednji Ameriki. Snov je sama po sebi mikavna, pisatelj je izpričal humana načela ob situacijah, ki so za nas nerazumljive v svoji bestialnosti in človeški neprizadetosti. Manjka pa mu enoten kompozicijski koncept, moti tudi pripovednost, ki zdrkne včasih na raven dokaj povprečne repertaže. Zanimivi snovi ni kos v tistem estetskem razmerju, ki bi uravnalo tvarino in vsebino z nekim prečiščenim in poglobljenim slogovnim prijemom. Brzčas ima Colleoni boljša dela, kot je ta, zato nastane vprašanje, čemu je bil potreben prevod »Krošnje nad reko«. Za opremo je poskrbel Zvest Apollonio.

»Kolumba vesolja«. Pod skupnim naslovom »Kolumba vesolja« podaja novi zvezek zbirke Globus (Mladinska knjiga) dva teksta o dveh poletih v vesolje. Hkrati pa je obor je nekak portret sovjetskih kozmonavtov Jurija Gagarina in Germana Titova, prvih kozmonavtov. Ob pomisli na znani deli dr. Cermelja na temo kozmonavtike je omenjena knjiga dopolnilo, ki brez poljudnoznanstvenih teženj — kakor dr. Cermelj — neposredno in naravno pove o obeh zgodovinskih osebnostih astronavtike, o pripravah na polet in o samem poletu. Prav ta neposreden zapis je zanimiv in bo po svoji specifični vsebini pritegnil zanimanje mladih in pozornost starejših. Knjigo je prevedel Dušan Železnov, platnice pa opremil Mk.

I. G.

Založba Mladinska knjiga

LJUBLJANA, TITOVA 3

je pravkar izdala

PRAVLJICE NA PLOŠČAH

V prodaji so že:

Andersen:

Kakor napravi stari je zmeraj prav
Cena 700 din
Cesarjeva nova oblačila — Cena 700 din
Svinjski pastir — Cena 700 din

Pravljice pripoveduje prvak SNG Stane Sever

V pripravi:

Andersen: **Vžigalnik**
Grimm: **Trnjulčica** in **Rdeča kapica**

Za 7. in 8. razred osemletk pripravljamo **zbirko sedmih glasbenih plošč.**

Zbirka bo prinašala posnetke tuje in domače klasične glasbe in bo nepogrešljiv pripomoček pri glasbeni vzgoji učencev. Plošče v pripravi izidejo do konca jan. 1964. Plošče dobite v trgovinah s ploščami v vseh večjih knjigarnah v Ljubljani in Mariboru in v vseh poslovalnicah založbe Mladinska knjiga. — Vsa nadaljnja naročila sprejema tudi prodajni oddelek založbe, Ljubljana, Titova 3.